

ПРАВОСЛАВНИ ГЛАС

Број 8 - 2012 / Година 2. / ISSN 2217-5962

Излази двомесечно

1912 - 2012

**У СУСРЕТ 100-ГОДИШЊИЦИ
КУМАНОВСКЕ БИТКЕ И
ОСЛОБОЂЕЊА ОД ТУРАКА**

Споменик србским јунацима на брду Зебрњак код
Куманова освећен на двадесет петогодишњицу битке
30. октобра 1937. године, а пет година касније
маја 1942 године бугарски фашисти су срушили
две трећине ове грандиозне светиње

Иако оскрнављен, споменик на Зебрњаку
и даље чува успомену на србске хероје
који су октобра далеке 1912. године
извојевали значајну битку у започетом
прогонирању Турака са Балкана

ПРАВОСЛАВНИ ГЛАС

Број 8 / 2012 / Година 2. / ISSN 2217-5962

Излази двомесечно

Садржај:

РОДОЉУБЉЕ

СТОГОДИШЊИЦА ОСЛОБОДИЛАЧКИХ РАТОВА

РАТНЕ ПРИЧЕ

СТРАНЦИ ДОБРОВОЉЦИ У СРБСКОЈ ВОЈСЦИ

НЕКАД И САД

Свети Владика Николај Велимировић: ВРЛИНЕ РОДОЉУБЉА.....	4
ОБРАЋАЊЕ ВЛАДИКЕ АРТЕМИЈА.....	5
Протосинђел Евтимије: У сусрет 100-годишњици ослобођења Старе Србије.....	6
Ратни манифест Краља Николе.....	8
Милан Брдар: ПРВИ БАЛКАНСКИ РАТ И ОСЛОБОЂЕЊЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ.....	9
О Србима, рекли су... ..	12
Гвоздени пук.....	15
Мирослав Вујанић: Ослобођење 1912. године поука за поколења.....	16
Антоније Ђурић: ПОДСЕЋАЊЕ НА СТОГОДИШЊИЦУ СРПСКИХ ОТАЏБИНСКИХ РАТОВА ИЛИ ЈУНАЦИ И ПОТОМЦИ.....	18
Из писама једног резервног телеграфисте.....	21
Ратна прича - Родитељ.....	22
Кумановска битка - историја коју нисте учили у школи: Сви су плакали осим оца.....	23
РУСКИ ПЛЕМИЋ - СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ	24
Др Арчибалд Рајс: Чујте Срби!.....	26
Јерођакон Дамјан: Некад и сад.....	28
СРБИ ЗАБОРАВИЛИ СВОЈУ ЈОВАНКУ ОРЛЕАНКУ.....	29
Горица Тркуља: Од Србије Гвозденог пука до Србије рајетинског духа.....	30

ПРАВОСЛАВНИ ГЛАС издаје Удружење грађана РЕВНИТЕЉ
ISSN 2217-5962 / Јавно гласило - Рег. број: **NV000593** / Тираж: **500**
 Адреса: **Булевар 12. Фебруар 54а 18000 Ниш**, Email: **PravoslavniGlas@list.ru**
 Претплата на часопис: **064-3097640** или преко Email-а **PGpretplata@Gmail.com**
 Жиро рачун: **115-30682-71** КБЦ банка Београд

СВЕТИ ВЛАДИКА НИКОЛАЈ ВЕЛИМИРОВИЋ

ВРЛИНЕ РОДОЉУБЉА

**СРБИНЕ И СРБКИЊО ПОЧУЈ ОВО;
ДРЖИ СЕ ТОГА!**

Нека нам школа буде са ВЕРОМ.
Политика са ПОШТЕЊЕМ.
Војска са РОДОЉУБЉЕМ.
Држава са БОЖИЈИМ БЛАГОСЛОВОМ.

"Нека се сваки врати Богу и себи, нека нико не буде ван Бога и ван себе, да га неби поклопила језива тама туђинска, са лепим именом и шареном одећом.

Нека се свако ко је Србски родољуб труди да задобије Царство Небеско, којим се једино може одржати царство земаљско на дуже време!"

СРБИНЕ!

Твоја Србска врлина мора бити верност.
Буди у цркви Православној веран БОГУ својих Светих предака.

Буди у Светосавском родољубљу веран свом ОТАЧАСТВУ.
Буди у домаћинској одговорности веран својој ПОРОДИЦИ.
Без Бога, без отачаства и без породице, ти си нико и ништа. И зато:

Чувај своју веру Православну,
Брани своје Србско отачаство,
Негуј домаћински своју породицу.

СРБКИЊО!

Смерност и верност-твоји су украси.
Без њих не можеш бити ни девојка ни мајка.
Без твоје оданости Богу и породици није могућ опстанак Србске нације.

Знај да си потомак племенитих и славних Српкиња које су понос и украс наше историје.

БУДИ И ТИ ПОНОСНА НА СВОЈЕ СРБСКО ПОРЕКЛО И УКРАШЕНА НАЈЛЕПШИМ ВРЛИНАМА.

СВЕШТЕНИЧЕ!

Слуга си Бога Живог и Истинитог и чувар националних светиња.

Од твоје пожртвованости, честитости и Богобојазности зависи много у животу Србског отачаства.

Ти си духовни светионик своје нације. Без пламтећег жара твог Благоверја твоји ближњи залутаће и потонуће у мрачним таласима општег безверја и зловерја.

Буди свима и свагда непоколебиви пример Православног Богољубља и Србског родољубља.

ВОЈНИЧЕ!

Окосница си снажне Србске државе.

Мораш бити понос својим савременицима и безбедност потомцима. Твоје име је неустрашивост, а презиме витештво. У тебе су упрте очи свих Светих Србских ратника који са вером у Бога бранише Крст Часни и Слободу Златну.

То је и твоја најпреча дужност.

Слава Србског оружија не сме да потамни у твојим рукама.

ПОЛИЦАЈЧЕ!

Ти си оличење националне безбедности и Србског реда и поретка.

Ти си чувар сигурности својих ближњих. Честити те морају поштовати, а нечасни се морају бојати твоје праведне силе.

Само твоја искрена вера у Бога Правде може учинити да будеш прави и праведни Србски полицајац.

СЕЉАЧЕ!

Ти си благословени темељ србског домаћинског поретка.

Без тебе и твојег рада, Србија је јадна и гладна.

Проклет је свако ко злоупотребљава твоју муку и напор.

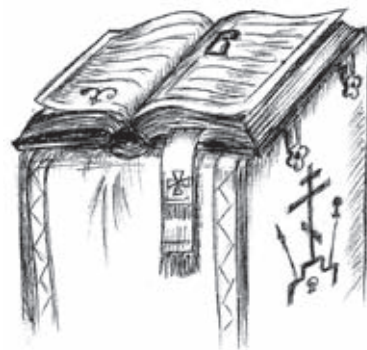
Теби не требају ни комунисти ни демократе – треба ти правда и истина.

РАДНИЧЕ!

Твој труд има смисла само ако изграђује твоју породицу и јача твоју нацију.

Србству треба твој благословени рад, а не свађе и лажљиве приче јалових партијаша.

Без вере у Бога и снажне националне свести бићеш увек претворен у слепо оруђе неверника.

"У новије време чује се мисао да треба одржати народни референдум, да треба постићи неки консезус народа Српскога о питању и судбини Косова.

То је погрешан приступ, и погрешно решење.

Зашто?

Зато што је статус Косова решен и опредељен још пре више од 600 година опредељењем Св. Кнеза Лазара и његових витезова, за Небеско Царство, јер "земаљско је за малена царство, а Небеско увек и довека".

За Св.Кнеза Лазара и његове витезове, Косово није значило само територију, није значило само земљу богату, са разним рудама и могућностима, него је означавало духовне вредности, оне идеале, које је Св.Сава усадио у наш народ, а то је - Вечне вредности вере Православне, коју је Господ Христос донео и предао људима преко Својих Светих Апостола и Светих Отаца.

Дакле, то опредељење јесте та духовна вредност речи Косово. Међутим, говорити данас да треба решити статус Косова, проблем Косова, путем неког референдума, или косензуса, је неприхватљиво. **Нема право ниједна генерација, ниједна влада, ниједна Скупштина, да решава, да доноси решење о судбини Косова. Ако ћемо консезус, онда треба питати цео Српски народ од Косова до данашњег дана, али и будуће генерације. Ми немамо право да у име оних који су животе своје положили за Косово и Метохију кроз 600 година, да у њихово име ми нешто одлучујемо, јер, они су се одлучили, они су гласали, они су се определили.**

Ми, или ћемо бити у њиховом друштву, или ћемо бити отпадници од њиховог сословија.

И нико нема право да будућа покољења лиши тога духовног значаја Косова - тог Српскога Јерусалима. Нико нема право да им укине оно што су нам преци предали у аманет. Ми треба оно што смо примили да предамо млатим покољењима, а предајемо оно што смо примили.

Ако смо примили злато, предајмо злато. Немојмо да уместо злата да им нудимо неке бакаруше, неки лажни новац и неке лажне вредности."

Део обраћања владике ЕРП у егзилу Г.Г. Артемија
8. септембра 2012.г. на годишњој скупштини
Свесрпске народне организације "Срби на окуп!"

У СУСРЕТ 100-ГОДИШЊИЦИ ОСЛОБОЂЕЊА СТАРЕ СРБИЈЕ

Приближава нам се велики и славни србски јубилеј, 100 годишњица од догађаја који је донео испуњење петвековног сна о националној слободи. Централна Србија је ослобођена од Турака 1830. године, а Стара Србија 82 година касније 1912.

Балкански рат

Балкан је постао позорница важних догађаја, које је цео свет пратио с највећом напетости. Од сјајних дворова до последње сеоске колибе све се у пуној мери интересовало тим историјским догађајима. Давно није било рата, који би тако дубоко засекао у људске осећаје и од чијег би се исхода толико очекивало. Он је вођен у знаку коначног ослобођења хришћанства на Балкану од петвековног турског ропства. С великом вештином својих дипломатија, европске силе су подржавале деспотизам Турака и невидљиве муке хришћана. Западњаци су на Балкану одржавали прилике за које су сами веровали, да су врхунац државничке мудрости и залог укупног мира. Напокон је све то срушено и велики пораз Турске значио је и пораз европске дипломатије.

За две недеље балканске хришћанске државе разбиле су петовековну отоманску силу, пред којом се некада тресла цела Европа. Нико није могао ни слушати да ће се ствар извести тако брзо и зато је изненађење било опште. Европа нам се смејала и сви су очекивали, да ће Турчин с прутом у руци казнити "дрски" покушај Балканског Савеза. О нама се говорило с презрењем и требало је међутим, да се свет увери да је и нас

и Турке погрешно ценио. Довести Турску до катастрофалног пораза ипак није била лака ствар. То сведоче љуте и кржаве битке, у којима смо и ми поднели скупе и драгоцене жртве. Благодарити Богу и надчовечанским подвизима достојним дивљења, не страхујући ни од глади, ни од студени, ни од смрти, могле су наше славне армије извојевати велике победе, које су цео свет испуниле дивљењем, а дипломатију великих сила присилиле, да затаји своју ранију одлуку о статус-кво стању на Балкану. Ко је у почетку рата могао мислити, да ће за тако мало дана нестати Турске с европске карте и доћи до ослобођења Старе Србије.

Малена Црна Гора прва је почела бој за слободу а на бојном пољу низала је успех за успехом. Ратни манифест Краља Николе објављен је 25. септембра[□]. Бригадир, сердар Јанко Вукотић са својом војском прешао је границу 26. септембра и за неколико дана заузео је велики део Рашке области, потукавши Турке на Дечићу, Рогами, Бјелопољу, Шипчанику, Тузи, Беранима. Црногорска војска се у Рашки, Пећи и Ђаковици здружила са србском војском.

Србска војска прешла је границу у свима правцима 6. октобра, а већ 10. октобра прва армија је водила главну битку на Куманову, где је потпуно разбијена Турска вардарска армија, која је након неколико недеља и уништена на Битољу.

Србска колевка, Стара Србија, је врло брзо ослобођена. За десет дана србска војска је у своме победоносном налету постигла сјајне успехе, који су ретки у историји ратова. А за само месец дана, србска војска је успела да заузме велике просторе и на њима преко тридесет великих градова: Скопље, Битољ, Прилеп, Призрен, Приштину, Велес, Елбасан,

Драч, Љеш, Сан Ђовани, Рас, Сјеницу, Пљевље, Пријепоље, Прешево, Вучитрн, Ђаковицу, Митровицу, Феризовић, Ђиљане, Качаник, Кочане, Штип, Бујановце, Криву Паланку, Охрид, Ресну, Преспу, Ђевђелију, Флорину и тд.

Свој главни штаб, као Врховни командант Њ.В. Краљ је пред почетак дејстава имао у Врању, али га је већ после десет дана борбе пренео у Душанов царски град Скопље. У њему је Престолонаследник Александар на челу шеснаестог пешадијског пука Цара Николе II, ушао 14. октобра, пошто је претходно његова армија однела сјајну победу над турском вардарском армијом, Зеки Паше на Куманову. Ту је решен србско-турски рат, а може се, без претеривања рећи, да је ово била главна и одлучујућа битка целог балканског рата. Да су Срби овде допустили, успех Турске на свима главним бојиштима био би неминован, јер би Турци угрозили Софију и приморали Бугаре да се врате из Тракије, да им Турци не ударе с леђа.

Кумановска битка

У октобру 1912. године, на локалитету Зебрњак одиграла се чувена Кумановска битка у којој је србска војска, под командом генерала Радомира Путника, до ногу поразила Турке. То је била прва србска победа у Првом балканском рату и означила је почетак и отворила пут за коначно ослобођење Балкана од турског ропства.

Кумановска битка вођена је 10. и 11. октобра 1912. године. Била је то битка у сусрету, јер су обе војске јуриле једна према другој. Србска војска је добила битку а турска вардарска армија је морала да се бекством спасава од потпуног пораза. Када су се Турци дали у бекство,

пошла је у гоњење наша коњица. Она је изазвала паничан страх међу Турцима, који нису ни покушавали да се задрже у Скопљу, које се без отпора предало, нити су били у стању да даду озбиљнијег отпора на Велесу. После више од 500 година србска војска је поново овладала Косовом. Победа је силно уздигла морал србске војске и народа и била подлога каснијих победа у Првом и Другом балканском и у Првом светском рату.

Битка на Куманову трајала је око педесет сати. Ту су пале многе драгоцене жртве најбољих србских синова, за крст часни и слободу златну. Народ је с одушевљењем поздравио улазак србске војске у слободно србско Скопље. Звона са свих цркава огласила су погреб турског царства у Европи и Васкрсење Србије.

"Мајко мила немој сузе лити
Што те морам стару оставити!
Ја одлазим ће ме срце вуче
У крајеве ће Србство јауче!"

НОРВЕЖАНИ ЗА НАС -Познати Бјернсон и проф. Брок за Србе-

Професор и декан Норвешког Универзитета Г-дин. О. Брок као професор словенских језика проучавао је србски језик у јужно-источној Србији, у врањском и у пиротском округу; то зналачко проучавање србског језика издала је Бечка Академија Наука. У својој отаџбини држао је више предавања о Србији; у новинама је са разумевањем и са љубављу писао о србским приликама. Преко својих пријатеља стално се обавештавао о Србији. На писмо о ратним србским успесима, одговорио је Г-дин. Брок писмом, чији делови гласе:

Кристијанија, 6. јан.1913. год.

Драги пријатељу!

...Наравно са највећим узбуђењем пратио сам велике догађаје на Балканском полуострву. А са радосним срцем, шта више са осећајем личног поноса видео сам, шта су учинили моји пријатељи Срби. Ја велим са осећајем поноса; јер колико је пута мени у део пало, да браним Србију и Србе против свег презирања и против свих оних глупих нападаја, који из добро познатог извора нађоше пута чак овамо. Нарочито сам имао овде у даљини леп задатак после анексије Босне и Херцеговине. И још сада се радо сећам, како ми се у то време у Паризу срдачно захвалио наш славни песник пок. Бјернсон, што сам имао смелости, да речју и пером узмем у заштиту србски народ против оне несавесне по-

литике. Зато и можете разумети, што ја у сјајном ратном успеху Срба са осталим Балканским народима гледам као у неку личну награду, а са двоструком благодарношћу помишљам на то, што ми беше суђено, да лично упознам тај народ. Ја бих то познанство и одвише радо обновио и проширио али као што у вашем писму и сами наговештавате, то не зависи само од мене...

А своје србске пријатеље чувам у најидеалнијој успомени. Својим пријатељима као и целој земљи и народу од срца желим сретну нову 1913. год. Нека би слога, воља за пожртвовањем и одушевљење остало, док се сретно не реши велики задатак!

Одани Вам Олаф Брок.

На таквим речима, које је уважени наш пријатељ када је требало и делом потврдио, ми му можемо бити од срца захвални.

Проф. Сава Максић

ХЕРОИЗАМ СРБСКЕ МАЈКЕ -Србкиње су претекле Шпартанке-

У окршају на Преполцу 6. октобра, међу првима јуначки је пао пешадијски капетан Драгомир Нешић.

Рођени брат Драгомиров, капетан Михаило изјавио је својој мајци, која је била у Крагујевцу, саучешће овим телеграмом;

Не брини мамо, ја пођох брата да осветим!"

Ојађена мајка, клонула од силнога бола и угушена прекомерним плачем, склапа руке и моли се Богу:

- "Боже, опрости ми ако сам Те овомом тугом увредила и дај да мој Драгомир буде једина жртва за цео србски народ!"

Србија и Србство данас

Немамо намеру да идеализујемо одређене историјске епохе јер свако време носи своје бреме, већ да у духу ове славне годишњице, како и приличи, извршимо скромну смотру данашње Србадије у односу на ону од пре једног века. Прво, не можемо а да се са чуђењем не запитамо: Да ли је ово данас тај исти србски народ? Да ли је расрбљивање свега србског достигло своју метастазу? Заједнички одговор на оба питања био би: Бојимо се да није.

Једно је мерило спрам кога су Срби, као Богом изабрани народ, попут Израелаца у Старом Завету, доживљавали све своје успоне и падове а то је верност према Богу, Једином и Истинитом! Јер није човек мерило наше, него Богочовек.

Ово се посебно односи на вође народне, световне и духовне. Само летимичан јеванђелски поглед на народ и народне вође у односу на век уназад, показаше нам сву дубину опустошења србског. Као лепота или ругоба која се показује у огледалу које је увек исто. Показаше нам и ко смо, где смо и куда идемо. Узалуд су довијања да се узроку данашњих невоља дају разна имена и надимци, као: криза, суша, реалност, светска закулиса исл. Јеванђелски трезвени Срби, знају за један једини узрок свих србских беспућа – одступање од Христа Бога. Сама реч беспуће говори да пута и нема а не може га ни бити изван Пута (са великим П). Дакле, србски Пут је Пут Богочовека Исуса Христа, који је рекао: Ја сам Пут, Истина и Живот. Отуда пометеност и лутање, што је напуштен Пут који води у Живот а који је роду нашем пропутио и утабао Свети Сава. Неопходно је доћи до узрока и онда поћи од њега, како наша реч не би била површна.

По учењу науке хришћанске, ми се огледамо у нашим ближњима. Наш однос према њима пројављује наш однос према Богу и обратно. Јер ко љуби мене, рекао је Господ, заповести моје држи. А ово је заповест моја, да љубите једни друге, као што ја вас љубих. Значи, који не љуби ближње, не држи заповести, а који не држи заповести не може љубити Господа (преп. Максим Исповедник). Дакле, онај који не следи Господа и његово учење, неће моћи истински волети ни Бога, ни себе, ни ближње, ни отаџбину, нити творевину Божију.

Такав зли и лењи слуга (Божији) који није марио за Бога и оно што је Он донео и даровао нама људима, неминовно ће се окренути самоме себи и постаће самољубив, што су Свети Оци назвали злоупотребом љубави, неразумном љубављу и чак кореном свих зала. Како онда може дрво са злим кореном добре плодове рађати? Те горке плодове јасно видимо данас у безбожној, самољубивој србској елити која растаче и разграђује наш народни дом - Србију. Зато се не треба чудити толиком личном интересу који се

РАТНИ МАНИФЕСТ КРАЉА НИКОЛЕ

26. септембра 1912.

ЦРНОГОРЦИ!

Тужни вапај, који допи-
ре из Старе Србије од тамо-
шње наше потлачене браће
не може се даље подносити.
Онамо немилосрдно кољу не
само људе него жене и нејаку ђецу српску.
Гладно, јадно и плијењено српско се робље
потуца по горама и око гаришта својих до-
мова кликујући вас, да га заштитите и изба-
вите.

Дужност и љубав рода налажу вам да по-
хитате браћи у помоћ. Знам, да би сте ви то и
досад учинили са урођеном вам одважношћу,
да Ме нијесте слушали и ишчекивали исход
Мојих мирољубивих напора за заштиту му-
ченика испреко границе.

Моје наде, да ће се наћи начин да се без
прољевања крви Срби у Турској ослободе
мука, не остварише се, те сад, колико год је
Мојем срцу тешко нарушити тишину европ-
скога мира, не остаје Ми до латити се сабље
– оне сабље коју су ваши очеви неустрашимо
сједовали на Вучијем Долу, Никшићу, Бару
и Улцињу.

Црногорци!

Уз нас је правда, а коцка је бачена, па што
Бог да и срећа јуначка!

Замном, јунаци, да руку пружимо браћи у
невољи, као и витешкој Малесији, која се ово
двје године лавски бори за своја права, сло-
боду и сједињење са Црном Гором.

Нијесмо сами. С нама је Бог, с нама су бал-
канске хришћанске краљевине, са којима
смо удружени у заједницу, за којом сам вазда
чезнуо и коју су све од навале азијатског ос-
вајача жељно очекивали толики пасови бал-
канских народа.

Имам тврду наду и мишице, ред и послуш-
ност синова Мојих старијих војника, да ми
ништа неће бити немогуће, но да ће сад висо-
чије него икад уздигнути услед драге Доло-
вине и прославлено црногорско оружје но-
вим сјајем обасјати.

Смјелост је ухватити се у коштац са јед-
ном великом царицом, али то баш прили-
чи Мојем витезу, мојем Црногорцу, у толико
прије, што је најмилије заложити се за браћу.
Пратиће нас симпатије свега образованог
свијета, свега нашега српскога рода и оста-
лога Словенства, а витешке руке са мачевима
пружају нам Краљеви: Србије, Бугарске и Гр-
чке, чији су народи у овоме светоме подузећу
с нама збримљени. Ми ту царицу не зати-
чемо из обијести, већ из најплеменитијих по-
буда, да спријечимо коначно уништење своје
прекограничне браће.

Црногорци!

Вашијем мушкијем кораком похитајте она-

мо гдје се страда, гдје се мучи, гдје се пла-
че. Нека повезана браћа Старосрбијанци час
прије угледају ваше славне барјаке; нека
рекну: "Ево браће, ево осветника испод Ло-
вћена, Кома и Дурмитора, ево синова Црне
Горе гдје долијећу у наш загрљај, и сад није-
смо више ми сираци, ни робови!" Тамо ћемо
се срести са нашим драгом браћом из Ср-
бије, које предводи њен витешки Краљ, Мој
љубљени зет, да се с њима жељно загрлимо,
заједно носећи потлаченима слободу.

Нека се благословом Божијим и Светог
Петра остваре снови из моје младости, кад
сам пјесмом наговјештавао српске груди вје-
ром да оружани морамо поћ:

Онамо онамо, за брда она!

Живјели Црногорци! Живео Балкански Савез!

На Цетињу, 26. септембра 1912.

Никола II с.р.

**Онамо, онамо... за брда она,
говоре да је разорен двор
мојега цара; онамо веле,
био је негда јуначки збор.**

**Онамо, онамо... да виђу Призрен!
Та то је моје - дома ћу доћ'!
Старина мила тамо ме зове,
ту морам једном оружан поћ'.**

**Онамо, онамо... са развалина
дворова царских врагу ћу рећ':
"С огњишта милог бјежи ми, куго,
зајам ти морам враћати већ'!"**

**Онамо, онамо... за брда она
казују да је зелени гај
под ким се дижу Дечани свети:
молитва у њих присваја рај.**

**Онамо, онамо... за брда она,
гдје небо плаво савија свод;
на српска поља, на поља бојна,
онамо, браћо, спремајмо ход!**

**Онамо, онамо... за брда она
погажен коњ'ма кликује Југ:
"У помоћ, дјецо, у помоћ, синци,
светит' ме старца - свет вам је дуг!"**

**Онамо, онамо... сабљи за стара
његова ребра да тупим рез
по турским ребрим'; да б'једној раји
њом истом с руку рес'јецам вез!**

**Онамо, онамо... за брда она
Милошев, кажу, пребива гроб!
Онамо покој добићу души,
кад Србин више не буде роб.**

зацарио над оним заједничким.
Почетак оздрављења нашег ду-
ховно болесног србства мора
почети од корена, од духовне
обнове, од једне нове, духовно
здраве, светосавске елите, која
ће једина бити у стању да достој-
но води наш народ. То је тај но-
ви квасац који нам је потребан.
Чему ротације система или људи
ако сами људи остају окренути
себи а не Богу? Једина истинска
револуција у свима световима је
она коју је покренуо и запалио
у роду људском Господ наш. То
је наука која иште револуцију
срца, како бисмо могли да при-
мимо толики дар, учење о жи-
воту вечном. Ако те револуције
нема, ако нема нашег покајања
и исправљања од грехољубивих
у Богољубиве, онда су све друге
промене узалудне.

Када гледамо Србију од пре
једног века и упоредимо је са
данашњом, јасно ћемо видети
да је тада она имала силу и штит
јединства, оличеног у Краљу и
духа православног видљивог у
богољубљу, братољубљу и ро-
дољубљу, од Монарха до мона-
ха, од ратара до ратника. Данас
то не постоји и зато смо раср-
бљени, разбијени и слаби. Пи-
тање је да ли смо икада били
слабији и угроженији: духовно,
морално, национално, држа-
вотворно, економски, војно, ме-
дијски?

Посебно боли издаја и кука-
вичлук србске Цркве и држав-
них чиновника у вези отимања
Косова и Метохије. Међутим
Косово није само наше огледа-
ло, него и грдно судилиште. На
100 годишњицу од његовог ос-
лобођења оно је опет поробље-
но али не престаје да буде су-
дилиште, прво нама Србима па
онда и другима. За истинске Ла-
зареве синове оно је Србија и
увек ће то бити, за оне изроде
бранковићевске није тако. Ови
потоњи певају неку туђинску,
европску песму и очекују да им
сване оданде одакле не свиће, са
Запада, док они први кличу: Са
Косова зора свиће... Дај Боже.

Настојатељ
светосавске Катакомбе
Протосинђел Евтимије
Септембар, 2012. год.

ПРВИ БАЛКАНСКИ РАТ И ОСЛОБОЂЕЊЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

УВОД

Корени Балканских ратова леже у последицама руско-турког рата 1877-1878. који је обележио крај тзв. "источне кризе", једне од највећих криза у историји тзв. "источног питања". То питање се састојало од три главна елемента:

1. дипломатске борбе између великих сила око утицаја над османским територијама
2. постепене пропасти султановог царства
3. националних ослободилачких покрета балканских народа за успостављање националних држава

Кризу су решиле велике силе на Берлинском конгресу прогласивши независност Црне Горе, Румуније и Србије које су као и Грчка добиле нове територије и створивши Кнежевину Бугарску и Аутономну област Источну Румелију.

Међутим Берлински споразум је довео до низа сукоба и напетости међу балканским народима, јер се при стварању нових граница није држао етничких принципа. На многим местима где су вековима живели људи различитих националности тај споразум је био неспроводив. Ни једна држава није постигла национално уједињење унутар своје државе, а оно је постало главни циљ спољне политике сваке од њих.

БАЛКАНСКИ САВЕЗ И ПРИПРЕМЕ ЗА РАТ

Балканске државе су у страху да велике силе не почну какву акцију и на Балкану, а поводом италијанско - турског рата 1911. године око превласти над Триполијем, осетиле потребу да се приближе и споразумеју.

Већ 13. марта 1912. године склопљен је српско - бугарски савез, потом 29. маја бугарско-грчки савез, а 2. јула српско - бугарско војна конвенција. Србија и Црна Гора су савез склопиле 27. септембра.

Балкански савез се заснивао на двоструким уговорима између Србије и Бугарске; Бугарске и Грчке; Бугарске и Црне Горе и Србије и Црне Горе. Како су истовремено и Србија и Бугарска же-

леле да присвоје већи део Македоније окосницу Балканског савеза чинио је споразум Србије и Бугарске

Реагујући на стварање савеза велике силе су земље чланице Балканског савеза покушале да одговоре од рата, али неуспешно. Крајем септембра и Турска и Земље чланице Балканског савеза су мобилисале своје армије и кренуле у рат.

Црна гора је прва која је објавила рат Турској 8. октобра 1912, а потом су остале три чланице упутиле ултиматум Турској 13. октобра, који она није могла да прихвати, тако да су се 17. и 18. октобра у рат укључиле и остале три чланице Балканског савеза

РАТНЕ ОПЕРАЦИЈЕ Операције бугарске војске

Прве велике битке у Првом балканском рату су биле, на одбрамбеној линији Адријанопољ - Кирк Килисе (Лозенград), где су бугарска Прва и Трећа армија поразиле османлијску источну армију близу Гечкенлија, Селиолау и Петре. Тврђава Једрене је опседнута, а Кирк Килисе је заузет без отпора под притиском бугарске Треће армије. Бугарска висока команда је одлучила да сачека неколико дана, што је дало Османлијама времена да заузму одбрамбене положаје на линији Лулебургаз-Караагач-Бунархисар. Упркос томе, бугарска Прва и Трећа армија су поразиле османлијске снаге које су бројиле неких 130.000 војника, и стигле до Мраморног мора. Османлије су уз помоћ нових појачања из Азије, успели да успоставе трећи и најјачи одбрамбени

положај на линији Чаталца, одмах преко пута полуострва на коме се налазио Истанбул. Бугари су 17. новембра, отпочели са нападима на линију Чаталца, али су овога пута били одбијени. Османлије и Бугари су се 3. децембра, сложили да се склопи примирје којем су присуствовали представници Србије и Црне Горе. После потписаног примирја почели су мировни преговори у Лондону, на којима су учествовали и представници Грчке иако су они одбили да склопе мир, јер је Грчка планирала да настави војне операције у Епиру са циљем заузимања Јањине. Мировни преговори су прекинути 9. фебруара, када је Младотурски пуч у Цариграду под вођством Енвер Па-

Сукобљене стране	
Балкански савез Краљевина Србија Краљевина Бугарска Краљевина Грчка Краљевина Црна Гора	 Османско царство
Заповедници	
 Радомир Путник, Петар Бојовић, Степа Степановић, Божидар Јанковић, Михаил Савов, Иван Фичев, Васил Кутинчев, Никола Иванов, Радко Димитриев, Георги Тодоров, Престолонаследник Константин, Панајотис Данглис, Павлос Кудуриотис, Никола I Петровић, Принц Данило Петровић, Митар Мартиновић, Јанко Вукотић	 Ахмед Изет- паша, Назим-паша, Зеки-паша, Есад-паша Топтани, Абдулах-паша, Али Ризах- паша, Хасан Тахсин- паша

ше збацио владу Киамил Паше. По истеку примирја 16. фебруара, настављена су ратна дејства. Нове османлијске снаге су стигле у Булаир и Саркој али су после тешких борби биле смрвљене и одбачене од новонастале Четврте бугарске армије, под командом генерала Стилиана Ковачева. Османлијска офанзива на Чаталци је такође пропала. Бугари су 11. марта, отпочели са последњим нападом на Једрене. Бугарске снаге, под командом генерала Николе Иванова, појачане са српском другом армијом генерала Степе Степановића и српском тешком артиљеријом заузеле су "неосвојиви" град.

Операције српске и црногорске војске

Све веће битке које је Краљевина Србија водила у Првом балканском рату су биле на просторима Македоније. План српске војске је био да уништи турску Вардарску армију пре него што Османлије успеју да заврше мобилизацију и концентрацију својих снага. Српски команданти су сматрали да ће већина ос-

манлијских снага бити развијена у Вардарској долини и на стратешки важној висоравни Овче Поље. Циљ је био да се са три армије и двокраким нападом опколи османлијска армија. Кумановска битка, која је почела одмах на почетку рата трајала је између 23-24 октобра 1912. године, и била је прва велика битка коју је водила српска војска у Првом балканском рату. Резултат битке је била српска победа над турском Вардарском армијом (генерал Радомир Путник је после битке унапређен у чин војводе). После овог тешког пораза, османлијска армија је била принуђена да напусти већи део Вардарске долине уз тешке губитке у људству (углавном дезертерство) и ратном материјалу. Битка код Прилепа, била је друга битка у Првом балканском рату која се одиграла 3. новембра 1912. године. Српска војска се борила против османлијске војске близу града Прилепа. Битка је трајала три дана, после чега је османлијска армија била надјачана и присиљена на повлачење. Битка код Битоља, је била трећа велика битка коју је водила српска војска против ос-

манлијског царства и одиграла се близу Битоља и трајала је између 16-19. новембра 1912. године. Српска војска је одлучно поразила османлијску војску у овој бици и ушла у Битољ 19. новембра 1912. године. Освајањем Битоља Срби су контролисали југозападну Македонију, заједно са симболички важним градом Охридом. Српском победом у бици код Битоља, петовековна османлијска власт над Македонијом је окончана. Српска Прва армија је била највећа по броју и снази и водила већину битака у Првом балканском рату, тако да су неки Срби желели да Прва армија настави да напредује низ вардарску долину до Солуна. Војвода Путник је то одбио, пошто је био свестан да Аустроугарска неће прихватити српски излазак на море, а посебно не на Јонско море, а пошто су Бугари и Грци већ били у Солуну, појављивање српских снага у Солуну би само још више замрсило већ сложу ситуацију. Мање српске јединице су послате у Санџак да координишу са Црногорцима. Врховни командант српске војске је био генерал Радомир Путник.

Краљ ПЕТАР У ОБИЛАСКУ
СРБСКЕ ВОЈСКЕ

Снаге Црне Горе су дејствовале у три смера ка: Рашкој, Метохији, Скадру. На прва два фронта снаге Црне Горе са једне и трупе Србије са друге стране ослободиле су Рашку, Метохију и Косово и тако успоставиле заједничку границу, након чега се већи део војске Црне Горе окренуо опсади Скадра, који је представљао најјаче турско упориште у том делу Балкана.

Операције грчке војске

Тесалијска армија, под командом престолонаследника Константина напредовала је према Солуну из правца југа, и успешно је савладала османлијски отпор код Сарадапоља. После још једне грчке победе код Пазара (Енице Вардар) (Јаница, Грчка), град Солун и његов гарнизон су се предали Грцима 9. новембра. У исто време Бугари су послали своју Седму дивизију са севера у правцу града, али је она стигла дан после предаје града Грцима. До 10. новембра, грчка окупациона зона се проширила од Дојранског језера до реке Струме. Међутим, у западној Македонији, Грци

су 15. новембра претрпели пораз у бици код Банице. У Епиру, Епирска армија је заузела Превезу, али није била довољно снажна да освоји одбрамбене положаје код Бизанија (одбрамбене положаје су дизајнирали немачки стручњаци), који су чували прилаз Јанини. Када је Тесалијска армија завршила своје операције у Македонији, велики део њених снага је био послат у Епир, тако да је Грчка војска успела да прегази османлијске положаје у бици код Бизанија и коначно заузме Јанину 6. марта 1913. године. Грчка морнарица је почела да делује од првог дана рата. Од 6. октобра до 20. децембра 1912, грчки морнарички и војни одреди су освојили скоро сва острва у источном и северном Егејском мору, и успоставили секундарну базу у заливу Мудрос на острву Лемнос, и тако контролисали излаз из Дарданела. Морал грчким морнарима је још више подигао поручник Николаос Вотсис када је 8. новембра, под покровитељством ноћи са својим торпедним чамцом упловио у Солунску луку и потопио стару османлијску оклопачу Фет-и-Буленд. Осман-

На узвишици, која наткриљује Кумановску котлину, налази се споменик Зебрњак, монументална грађевина подигнута у част српским јунацима из Балканских ратова против Турака. Иако оскрнављен од бугарских фашиста, споменик на Зебрњаку и даље чува успомену на српске хероје, који су октобра далеке 1912. године извојевали значајну битку у почетном протеривању Османлија са Балкана.

Споменик је био висок 48,5 метара, на врху је горео вечни пламен из кандила, чија се светлост могла видети са удаљености од 50 километара. Како приповедају хроничари, спољашњим и унутрашњим степеништем, стизало се до капелице под самим врхом, одакле се пружао величанствен поглед на све четири стране света.

лијска флота је у почетку рата остала унутар Дарданела, начињени су покушаји да она изађе на Егејско море, али ју је у два наврата поразила грчка морнарица у поморским биткама код Дарданела (Ели) и Лимноса, и то захваљујући тактичкој иницијативи контра-адмирала Павлоса Кудуриотиса. Једини успех османлијској морнарици је постигла лака крстарица Хамидије. Неколико дана пре поморске битке код Лемноса, лака крстарица Хамидије је добила задатак да напада грчке трговачке бродове, и тако створи диверзију за коју су се османлијски команданти надали да ће одвући грчки командни брод Авероф у потеру за њим и тако ослабити остатак флоте. Османлијски план је пропао, али је лака крстарица Хамидије постигла неколико успеха, потопивши неколико грчких бродова и бомбардујући неке грчке луке.

МИР И ПОСЛЕДИЦЕ РАТА

Лондонски уговор о миру закључен је 30. маја 1913. године уз посредство великих сила и окончао је Први бал-

кански рат. Овим уговором Османско царство је било принуђено да се одрекне свих својих европских провинција западно од линије Енос - Мидија. Иако су чланице Балканског савеза као победнице Првог балканског рата требале саме да диктирају мировне услове у склапање мировног уговора су се умешале и велике силе. Србија, Грчка и Црна Гора су морале да напусте Албанију. На стварању Албаније инсистирале су Италија, која је имала своје планове према Албанији и Аустроугарска која је тиме желела да спречи Србију да изађе на море и тиме је ослаби у предстојећем сукобу који је био неминован после анексије скоро целокупне територије балканских вилајета Османског царства.

Овим уговором је:

- настала је нова држава - Албанија
- Грчкој је додељен Крит.
- Санџак је подељен између Србије и Црне Горе
- Бугарска је добила део Тракије западно од линије Енос - Мидија.
- Није била донесена дефинитивна одлука о Македонији, која је остала предмет неслагања међу савезницима.

Незадовољство Лондонским уговором о миру који је створен уз утицај великих сила и неслагања међу савезницима око освојених територија у Македонији, довешће до избијања Другог балканског рата у јуну 1913. године који ће између себе водити дојучерашње савезнице.

ЗНАЧАЈ ПРВОГ БАЛКАНСКОГ РАТА ЗА СРПСКИ НАРОД

Све од пада Српске средњовековне престонице Смедерева 1459. године Српски народ се налазио у робовском положају према Османлијама. Многобројни зулуми почињени од стране Турака над српским народом постепено су у српском народу будили жељу за ослобођењем и поновним успостављањем јединствене и независне српске државе. Након пропалог Првог српског устанка и делимично успелог Другог српског устанка народ у Србији је живео релативно мирно, а своју независност је стекао под витешким вођством краља Милана Обреновића у ослободилачком српско - турском рату 1876.-1878. године, каду су велике европске силе на Берлинском конгресу признале независност српске и црногорске државе.

1912. године куцнуо је историјски час за ослобођење јужних српских земаља од остатака турке силе на Балкану. Велике жртве које је српски народ положио у Првом балканском рату су темељ уједињења српства и стварања јединствене српске националне државе. Јуначком борбом српског народа васкрсло је Косово, ослобођен је "Српски Јерусалим", српска војска испунила је свети завет и осветила српске јунаке и светог цара Лазара и све мученички пострадале српске витезове на Видовдан 1389. године.

Онамо, онамо... за брда она Милошев, кажу, пребива гроб!

Онамо покој добићу души, кад Србин више не буде роб.

Ово су задњи стихови химне краљевине Црне Горе чији је аутор сам краљ Никола 1. Петровић Његош којима је вођен српски народ у своје ослободилачком походу.

Браћо и сестре, ово је пример српског витештва који и данас треба да следимо, јер ево данас, на стогодишњицу ослобођења Косова, Света српска земља је опет окупирана од стране оних чија је независна држава створена жртвама српског народа. Следимо пример наших предака и будимо чврсти и доследни у одбрани Свете српске земље. Не дајмо душманима да нас разједине него сви под један СРПСКИ БАРАЈАК и уз нашег Преосвештеног Епископа Рашко-Призренског и Косовско-Метохијског у егзилу Артемија станимо и рецимо КОСОВО ЈЕ СРПСКО,

НЕК ЈЕ ВЕЧНА СЛАВА ОСВЕТНИЦИМА
КОСОВА И МЕТОХИЈЕ ОД СРПСКОГ
ИМ РОДА - ХВАЛА¹

Милан Брдар

¹ЛИТЕРАТУРА:

Борислав Пелевић "Кроз историју Косова и Метохије од 6-ог до 21-ог века" ЕВРО, Београд, 2005. године

Владимир Ђоровић "Илустрована историја Срба" АЛНАРИ, Београд, 2005. године

<http://sr.wikipedia.org>

Сусрет Есад-паше и војводе Петра Бојовића
у Љешком манастиру

KARLO PETER: "How did it happen, General, that your Turks lost the battle on Kosovo?"
THE TURKISH GENERAL: "Kismet!"

Фотографија и коментар из западне штампе после пораза турске војске у Кумановској битци:

Краљ Петар: "Генерале како се десило да ваша Турска изгуби Кумановску битку?"

Турски Генерал: "Kismet" (Судбина!)

О Србима, рекли су...

Џавид паша, турски заповедник Битоља, у телеграму упућеном у Цариград каже:

"Српски војник је непобедив. Не-можемо ништа против Срба. Српски сељак је без порока, нежан и великодушан. Српски војник стално односи победу зато што је финији и интелигентнији, дисциплинован и високог морала."

Дневна заповест немачког цара Вилхелма, својим војницима пред полазак на Србију:

"Јунаци! Шаљем вас у рат против једног малог, али веома храброг народа. То су Срби, који су за време три недавна и врло тешка окршаја са Турском, Бугарском и Аустро - Угарском пружили свету доказа о најубедљивијим врлинама и сјајним војничким способностима, и који су, на својим заставама, упрсканим крвљу, уписали током четири године само ненадмашне и славне победе."

Немачки генерал, фелдмаршал Аугуст фон Мекензен, 1915, својим војницима пред полазак на српски фронт:

"Ви не полазите ни на италијански, ни на руски ни на француски фронт. Ви полазите у борбу против једног новог непријатеља, опасног, жилавог, храброг и оштрог. Ви полазите на српски фронт и Србију, а Срби су народ који воли слободу и који се бори и жртвује до последњег. Пазите да вам овај мали непријатељ не помрачи славу и не компромитује досадашње успехе."

На Кошутњаку Мекензен, чији су топови у јесен 1915. године разорили српску престоницу, подигао је споменик браниоцима Београда и у тај белег укљесав вечну поруку:

"Борили смо се с јунацима из бајке!"

Француски маршал и српски војвода, Франше д Епере:

"Ко су ти јунаци који могу да се подиче да су заслужили једно од највећих одликовања на свету? То су сељаци, скоро сви, то су Срби, тврди на муци, трезвени, скромни, несаломљиви, то су људи слободни, горди на своју расу и господари својих њива. Окупљени око свог краља и заставе за слободу земље; ти сељаци, без напора, претворили су се у војнике најхрабрије, најистрајније, најбоље од свих."

Председник Турске републике Кемал Ататурк приликом пријема српског по-

сланика по завршетку рата, рекао је:

"Срећан сам што примам представника најхрабријег народа на свету - Србина који је помрачио славу старе Спарте и окитио се лаворовим венцима"

Оскар Фрајзингер:

"Српски народ је на неки начин резиме Николе Тесле. Имате најбоље идеје на свету, али су други ти који извлаче корист."

Норвешки пуковник Карстен Ангел, учесник напада на Србију у I светском рату:

"Дошли смо са мало поштовања за њих, а враћамо се пуни дивљења. Видели смо народ миран, самопоуздан, родољубив. Нашли смо најбоље војнике на свету, храбре, послушне, трезвене, издржљиве, вољне да жртвују живот за земљу и националну идеју"

Флора Сандес је покушала 1917. године да демантује гласине о Србима:

"Људи који нису ништа знали о српском народу, више пута су ме питали зар ме није страх да се крећем међу људима за које они мисле да су дивљаци, док је, уствари, сасвим супротно. Не могу замислити ништа мање вероватно него да ме нападне српски војник. Ја бих се осећала сигурније шетајући по некој вароши или селу у Србији ма у које доба ноћи него у многим енглеским и другим европским варошима"

Јозеф Холочек:

"Српски народ, одричући се царства земаљског, а остајући верно при царству небеском, показује нам се тако богато нагомилан силама идеализма, да ми, који се надамо да ћемо убудуће очистити народ од срамоте и неправде царства земаљског, морамо у српском народу видети и поштовати народну праматерију, која ће тек у будућности одиграти часну улогу, коју му је провидност уделила, да би обезбедио ту улогу мора бити приправан на даље муке и патње, даља одрицања и жртвовања."

Ернест Дени:

"Срби имају једну достојну дивљења врлину, која је уосталом сасвим честа код Словена, они верују у снагу разлога и права, према речима апостола они се надају противно свим надама."

Рене Линон, француски публициста:

"Природно је било да сва српска срца вибрирају кад слушају о славним делима своје браће која су обновила подвиге легендарних хероја, прослављене у народним песмама које стари барди опевају жалосним гласом уз гусле, и која су осветила, после толико векова, хероје умрле на Косову око краља Лазара. Али овог пута не беху епска приповедања песмом улепшана, која су текла од уста до уста; до су биле аутентичне вести о хероизму и победама српским, потврђене са 300 заробљених турских топова поређаних у Београду уздуж старе тврђаве."

Енрико Паци (аутор споменика Кнеза Михаила) о Србији у свом писму:

"Ганутим срцем полазим из ове мале вароши, из овог красног средишта младе али витешке краљевине, посестриме моје отаџбине. Талијан сам душом и осећањем, а срцем одушевљени Србин."

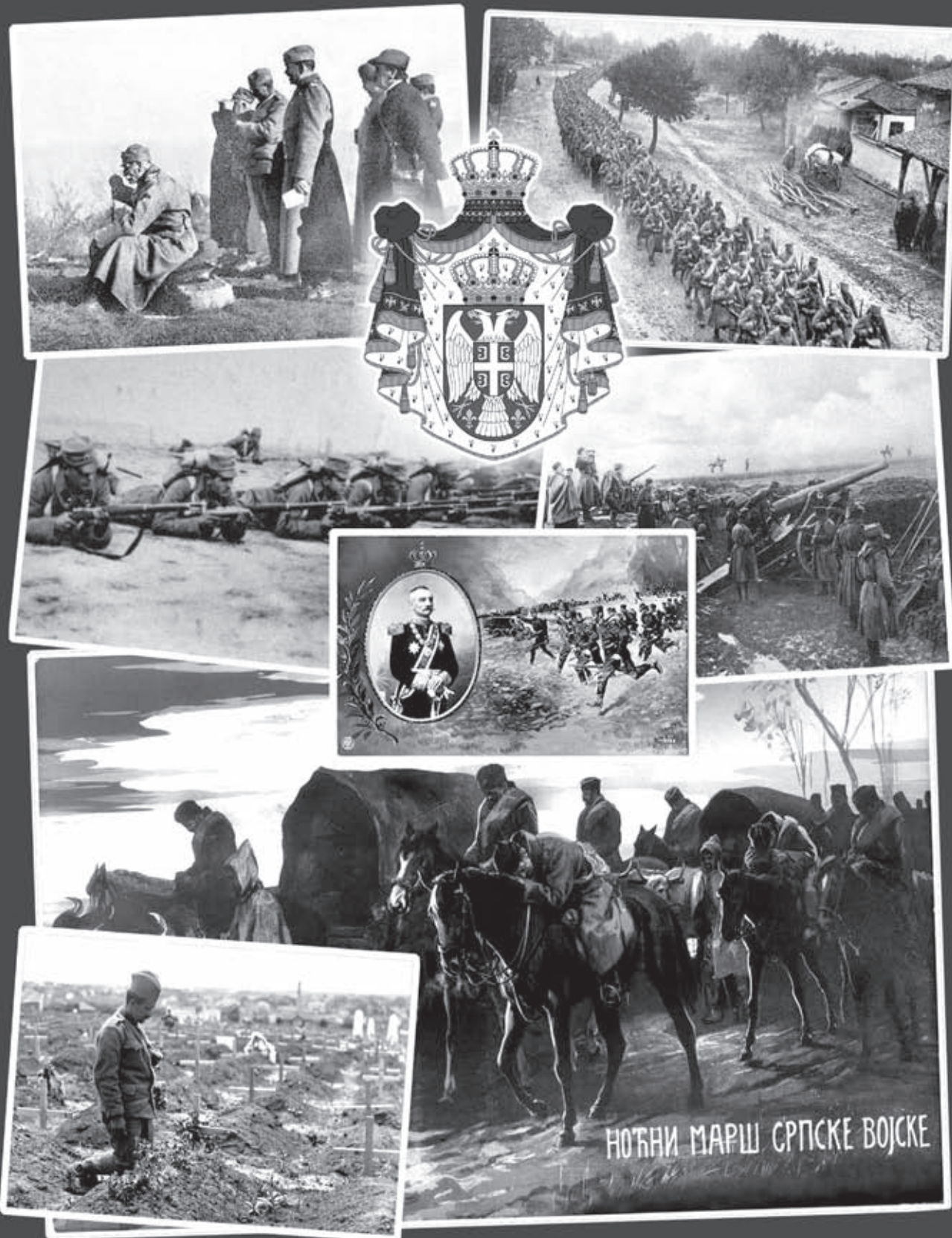
Александар Дугин, руски геополитичар

"Сматрам да је средиште света негде у Србији. Тајно срце планете је негде код вас, ви га чувате, схватате колико би коштало да га изгубите, крварите, гледате у празно, трљате запешћа и чувате... Никада и нигде нисам видео земљу лепшу од Свете Србије."

Емил Оман, сорбонски професор, 28. јуна 1915; започиње предавање речима:

"Говорићу вам о Србији. Могао бих вам говорити о војничкој Србији, о победама које су задивиле Европу. Аустријске провокације, увод у садашњи рат, провокације у којима су се дипломате и професори универзитета такмичили из носећи лажне документе, биле би исто тако интересантна тема. Али, макар вас и разочарао, ја ћу се вратити даље у прошлости потражити у прошлости одговор на питање које нам поставља свака српска победа. Како је било могуће, у садашњем времену великих државних скупина, да се та мала држава могла родити, живети и уздићи дотле да игра важну улогу у драми која данас потреса добру трећину човечанства? Која је то вила дала овој држави - чим се појавила на карти - толико енергије, да може - као Херкул из колевке - да одбије налете чудовишта, двоглавог хабзбуршког орла? То је српска вера."

ЈЕДАН ВЕК ОД ЈУНАЧКИХ ПОБЕДА

Гвоздени пук

У току ослободилачких ратова 1912-18. године, Србија је мобилисала око 100 пешадијских, коњичких и артиљеријских пукова. Све ове ратне јединице су храбро и пожртвовано, уз велике губитке, извршиле своју патриотску дужност према отаџбини. Међутим, само је један пук, због легендарне храбрости, као најбољи пук српске војске добио почасни назив "Гвоздени пук", био је то 2. пешадијски пук "Књаз Михаило" првог позива Моравске дивизије, који је мобилисан од људства са подручја прокупачке окупационе командне. Сачињавали су га војни обвезници од 21. до 31. године живота, који су учествовали у свим ратовима које је српска војска водила од септембра 1912. све до средине децембра 1918.

БАЛКАНСКИ РАТОВИ

У рат и вечну славу пук је кренуо 24. септембра 1912. Како кажу историјски подаци, који се чувају у архиву у Прокупљу, био је то дан када се пола Топлице слегло да испрати своју дику и понос, свој 2. пешадијски пук Моравске дивизије првог позива "Књаз Михаило". Очеви и мајке, младе снаше са бебама у рукама, сестре и веренице, све се то слегло преко реке

Топлице. Постројен пук, после кратког говора команданта, уз звуке пуковског марша "Дрино водо хладна" кренуо је према Марковом камену низ Топлицу ка Куманову. Цвет Топличана отишао је на пут са којег се већина неће вратити. Отишли су у рат, у историју и вечну славу.

Укупни губици овог пука у ратовима од 1912. до 1918. године изно-

се приближно: погинулих 32 официра, 1.239 војника и подофицира; рањених 148 официра, 6.492 војника и подофицира. Ово су губици само од непријатељских метака у борби. У ове бројеве нису урачунати губици од болести, нарочито од колере 1913. и тифуса 1915. године, јер никад нису ни утврђени. Тешко, кажу стари Топличани, да је постојала кућа у Топлици која за потребе Другог гвозденог пука није дала војника, неке су дале и два, а неке и више за потребе краља и отаџбине.

Да успомена на те славне дане живи међу Топличанима и данас, говори податак да је галерија Народног музеја Топлице у Прокупљу била мала прими све оне који су желели да присуствују отварању изложбе, посвећене "Витезовима Карађорђевој звезди са мачевима из Топлице". Оно чиме се Топличани поносе је сазнање да је ковчег са посмртним остацима краља Петра Првог Карађорђевића, од 100 пуковских застава колико их је било у српској војсци, био прекривен управо заставом Другог гвозденог пука. Ратна застава Другог пешадијског пука Моравске дивизије првог позива "Књаз Михаило", била је најодликованија застава у српској војсци. Пуковској застави припала су одликовања: Карађорђева звезда са мачевима 2 реда, Карађорђева звезда са мачевима 3 реда, Карађорђева звезда са мачевима 4 реда, Орден Белог орла 3 реда, Златна медаља за храброст и Француски ратни крст са палмом.

Како су истакли аутори ове изложбе мр Радоје Костић и Петко Марјановић, виши кустос историчар, запослен у Народног музеју Топлице у Прокупљу, после вишегодишњег прикупљања подата-

ка о самом Гвозденом пуку и његовом ратном путу, "циљ нам је био да истакнемо све носиоце највиших одликовања које је Краљевина Србија уручила за разна јуначка дела припадницима овог пука". Од 134 висока одликовања којима је краљ Петар одликовао официре, подофицире и војнике овог пука, успели смо, каже Марјановић, да за 111 одликованих, захваљујући породицама које чувају успомене и музејима из Ниша, Београда, па и шире, прикупимо слике и биографије.

Ову, по много чему изванредну изложбу, отворио је градоначелник Ниша Смиљко Костић. Како је рекла Мирослава Јоцић, директор Народног музеја Топлице из Прокупља, Смиљко је донацијом из сопствених средстава помогао да изложба угледа светлост дана. Оно сто треба нагласити, посебно кад је у питању Други гвоздени пук, како га Топличани из милосте зову, у току Првог балканског, Другог балканског и Првог светског рата у борбеним акцијама пука учествовало је око 19.000 бораца. Други гвоздени пук је учествовао у свим познатим биткама: у Првом балканском рату у Кумановској, Прилепској и

Битољској бици. У Другом балканском рату 1913. године у борбама овог пука са Бугарима погинуло је 50 одсто војника, командант пука, сви команданти батаљона и сви командири чета. Од овог рата, овај пук поциње да се назива "Гвоздени". Прославио се у Брегалничкој бици, кад је у најкритичнијем тренутку, 18. јуна 1913. године, пук задобио бесмртну славу чувеним јуришом на коту 650, када је пробијен бугарски фронт и решена битка на Брегалници.

ПРВИ СВЕТСКИ РАТ

У Првом светском рату 1914. године Други гвоздени пук учествовао је у Церској бици, и то у самом њеном центру, на Текерису. Посебно су забележена јуначка дела припадника Гвозденог пука у Колубарској бици. Видећи како му људство гине, други ратни командант пука, пуковник Миливоје Стојановић Брка, лично је повео пук у нови јуриш и том приликом је Кременића освојена а пуковник Стојановић славно погинуо. У његову част композитор Станислав Бинички је компоновао "Марш на Дрину". Команду над пуком примио је трећи ратни командант, пуковник Димитрије Милић.

Почетком 1915. године, пук је пребачен у Македонију да би ојачао фронт према Бугарској. Посебно признање краљ Петар Први Карађорђевић уручио је пуку, због храброг држања при повлачењу војске преко Албаније. Пук је последњи напустио српску територију и кренуо преко албанских беспућа.

После опоравка на Крфу, и краће обуке, 18. јула 1916. године пук је изашао на фронт. Пук се посебно истакао за време Горњићевске битке, када је у центру српског борбеног распореда, заузео село Горњићево и отпочео гоњење разбијеног непријатеља. Само 25. септембра 1916. године овај пук је заробио пет бугарских официра и 804 војника и подофицира, запленио четири топа, седам митраљеза, 600 пушака итд.

У овим борбама су се прославиле и једине две жене-добровољци, носиоци Карађорђевог звезде са мачевима, које су се бориле у саставу Гвозденог пука, Милунка Савић и Енглескиња Флора Сендс.

Посебну славу пук је стекао овај слава чувене коте 1212, 4. новембра 1916. године, што је омогућило да се ослободи Битољ. После пробоја Солунског фронта у којем је активно учествовао, пук се посебно истакао у борбама за ослобођење Ни-

ша октобра 1918. године, Алексинца, Ражња, Параћина, Свилајнца, до Гроцке, где је пребачен преко Дунава и преко Панчева кренуо на Бећкерек, данасњи Зрењанин. После Бећкереча, пук је 7. новембра 1918. ослободио Кикинду. Средином децембра 1918. године повучен је из Војводине у Београд.

Пук је све до 5. маја 1920. задржан у Београду као гардијска јединица, обезбеђујући Двор, Народну скупштину и министарства. Тек када је формирана гарда, пук је демобилисан и малобројни преживели ратници, који су септембра 1912. године кренули из Прокупља у ратове, коначно су се вратили у родни крај, попаљен и опустошен од бугарске окупације.

ЧАСНО ОРДЕЊЕ ЗА ЈУНАЧКЕ ГРУДИ

Орден Карађорђевог звезде са мачевима је највеће ратно одликовање Краљевине Србије. Установљен је Законом о одлицији који је Краљ Петар I Карађорђевић потписао 1. јануара 1904. године у Тополи. Овим законом се установљавало одликовање Карађорђевог звезде којим се одликују појединци за "признање и одликовање заслуга стечених за Краља и Отаџбину како у миру тако и у рату". За заслуге у миру додељивала се Карађорђевог звезда а за заслуге у рату Карађорђевог звезда са мачевима, што је било регулисано чланом 3. поменутог закона.

МОБИЛИСАНО ОКО 20.000 ТОПЛИЧАНА

Од почетка мобилизације за вођење рата против Турске, коју је краљ Петар објавио указом од 17. септембра 1912. године (по старом календару) у 17 часова, за само четири дана, колико је трајала мобилизација, Прокупље је врло као у котлу.

У Прокупљу су од 20. до 24. септ. 1912. (по новом кал. од 3. до 7 октобра) мобилисане следеће јединице:

- Други пешадијски пук првог позива - 4.700 војника
- Други пешадијски пук другог позива - 4.095 војника
- Други пешадијски пук трећег позива - 3.559 војника
- Други прекобројни пук првог позива - 4.600 војника
- Први батаљон за Шести прекобројни пук - 1.000 војника
- Четири допунска батаљона - 2.024 војника.

Укупно - 19.978 војника.

ОСЛОБОЂЕЊЕ 1912. ГОДИНЕ – ПОУКА ЗА ПОКОЛЕЊА

За историју кажу да је учитељица живота. Међутим, за историју кажу и да је скуп професор, па сваки следећи пад и грешка све скупље коштају. У том контексту веома је важно сагледавати историјске догађаје – како су се тачно они десили, шта им је све претходило и какво наравоучење се може из њих извући.

Један од највећих догађаја у историји рода српског је Први балкански рат (1912–1913) и ослобођење Старе Србије – Косова и Метохије, Старе Рашке, Скопско-тетовске области. За данашњу Србију и Србе овај историјски догађај је важан како због самог ослобођења вековних српских крајева, оно још више због свега онога што је ослобођењу претходило.

Има неколико веома битних чињеница из тога доба које данашњи Срби треба да имају у виду. Пре рата 1912. г. Срби су сагледавали све могуће погубне последице због евентуалног пораза. Стога Србија није журнула у сукоб, већ, пратећи геополитичку ситуацију и правећи реалну слику о снази противника, Србија се стрпљиво припремала за ослободилачки рат, тражећи неопходне савезнике. Сачекавши погодан историјски и геополитички моменат, Србија у савезу са другим балканским православним народима креће у ослобођење. У овом рату балкански савезници су имали снажно покровитељство Царске Русије. Западне силе нису ни подржавале, нити помагале ослобођење Балкана.

Дакле, ослобођењу 1912. г. претходила је велика пре свега духовна, морална и културна припрема. Од половине деветнаестог века почело је ново снажно уздицање свете косовске идеје и велике мисли о слободи и јединству српског народа сатканој на поруци Светог Кнеза Лазара: Земалско је за малена царство, а небеско увијек и довијека. Није било ни једног значајнијег српског писца, песника, научника и политичара који није писао, који се није хранио и уздизао идејом ослобођења и слободе српског народа, сазданој управо на за-

вету и самој сржи косовске идеје. У то време ниједна политичка партија није могла опстати уколико као основну вољу свога програма није наглашавала слободу Косова и Метохије. Тада је настала једна хришћанска високоморална србска елита, веома свесна свог порекла, свог постојања и неопходне жртве за вишње циљеве. Та и таква елита сопствену снагу и свест није црпила из филозофских учења која би долазила из западних престоница, већ из славне и мученичке историје својих предака. Србска елита тога доба је била спремна на сопствену жртву и на голготу ради виших циљева и као таква била је одлучна и неодступна у борби за високе хришћанске, општенародне идеје. Она је целом народу била пример, не само речју, већ и делом и као таква имала је веома снажан и одлучујући утицај и на Србску Цркву и на саму власт. Ту сјајну елиту су чинили одиста високосвесни Срби тога доба: Јован Дучић, Јован Скерлић, Алекса Шантић, Милан Ракић, Јован Жујовић, Надежда Петровић, Николај Велимировић и многи, многи други који су истинску љубав према Отаџбини показали полагајући своје животе на самом фронту. На самом врху такве елите налазили су се високочасни и високоморални краљ Петар I Карађорђевић и митрополит Димитрије.

О томе колико је била висока свест о насупној потреби за слободом и ослобођењем своје браће на Косову и Метохији, Старој Рашкој и Скопско-тетовској области најбоље говоре речи србског митрополита, потоњег патријарха Димитрија казане 18. октобра 1912. године у Саборној цркви у Београду: "Не идемо туђинима, него својој браћи. Идемо тамо где нам је колевка, где је непријатељ запретао огњиште наше пресвете славе... Идемо у свој дом у коме се љути безбожник настанио, прегазивши реке мученичке крви и суза жалосних предака. Идемо у своју цветну домовину, коју је непријатељ претворио у земљу пустоша, у земљу туге и плача, крви и ужаса. Идемо да раскинемо ропске вериге са робља које за нама чезне."

Следујући митрополиту Димитрију, истог дана и сам краљ Петар I Карађорђевић је Прокламацијом србском народу обзнанио да Србија креће у рат за ослобођење својих вековних територија и своје поробљене браће. Вође и пастири србски тога доба – и црквени и државни – су непоколебиво следовали светосавском путу да као први за Истину и Правду положи своје животе на олтару Отаџбине. Верни и добри србски народ

их је на том путу беспоговорно следео. То је била часна, блага, хришћанска и непобедива Србија, која је дисала духом немањинским, духом светосавским и духом косовским. И то пре само сто година.

Од тада до данас шта се десило са децом србском, децом Светог Саве и Светог Кнеза Лазара?

Током двадесетог века Срби скренуше са светосавског и косовског пута на пут сатанског комунизма, одрекоше се вере и своје свете славе. Почетком двадесет првог века наставише Срби путем западног модернизма, глобализма и нехришћанске демократије и не вратише се истинској вери отаца својих. Резултат тога је губљење свих вековних територија ослобођених 1912. и обједињених 1918. године. Србијом су завладали кукавичлук, лицемерје, мито и богохулство сваке врсте. Брат на брата устаје. Свесни смо да се то ради са намером коначног уништења србског народа. Стога, шта је нама чинити!?

На почетку смо казали да је историја учитељица живота, али и да је скуп професор, па сваки будући пад и грешка могу скупо да коштају народ србски. Да бисмо избегли понављање грешака и како бисмо сазнали чему бисмо могли да се надамо у будућности, довољно је да погледамо у своју прошлост, која нам јасно каже – кад год су Срби поштовали и славили Бога, победе су односили, државу су имали, слободно су живели. Кад год је Србин од Бога одступао, губио је и слободу и државу. Поштовати Бога значи поштовати и брата свога!

Само сто година после златног поколења из 1912. г. чему се нада данашње србско поколење?!

Пред данашњим србским поколењем стоје само два пута. Један пут води у ропство и смрт, други пут води у слободу и живот.

Уколико данашње поколење настави да иде путем богхулних комунизма, глобализма и демократије, постаће само једно жалосно богопротивно и однарођено поколење Срба које се одиста нема чему надати. Таквог поколења ће се одрећи и Свети Сава, сви свети преци и сам Бог, а кад га искористи за своје приземне циљеве, одрећи ће га се и згазиће га и овај свет, што сав у злу лежи.

Други пут којим данашње србско поколење може да крене јесте пут светосавски, пут србског јединства, Истине и Правде, којим су ходили свети преци наши. То је пре свега пут покајања, не-

осуђивања, којем је круна света косовска жртва, из које се рађа непоколебљива нада на вечну победу, вечну слободу и вечни живот. Пример за овај пут дало нам је оно славно бесмртно поколење Срба из 1912. године.

Управо по примеру светих предака из 1912. г. и ми данашњи Срби треба да поступамо мудро у овом времену како бисмо избегли замке лукавога и извојевали победе. По њиховом примеру, пре свега треба да уложимо све напоре како бисмо ми сами духовно и морално ојачали и како бисмо ту духовну снагу пренели на што већи део народа нашег. Тако духовно и морално ојачани морамо да дамо све од себе како би се стабилизовала унутрашња друштвено-политичка ситуација у Отаџбини. Уз све то, треба да будемо стрпљиви, да послушајемо геополитичка дешавања на Балкану и шире у свету и да чекамо слабење окупатора и његових савезника да бисмо искористили најпогоднији моменат за ослобођење. Као и Србија 1912. године, тако и ми данас требамо савезнике. И онда и сада то су најпре православни народи на Балкану и велика православна Русија, стога сви ми треба да уложимо максимум труда ка православном балканском зближавању са наслоном на Русију. Будемо ли мудро поступали, са љубављу и трпљењем, такве ће напоре и сам Бог наградити.

Дакле, онима који се питају има ли наде да Србија и србски народ опет пођу светосавским и косовским путем Истине и Правде одговарамо: "Светла прошлост је путоказ и нада за будућност."

Онима који се питају има ли наде да Срби ослободе и поврате свето Косово и Метохију и да све србске земље опет дођу под једну, србску круну одговара сам Господ Бог преко Светог владике Николаја Србског:

Буди храбар и слободан,
Бог ти збори, Србине,
Ја ћу за те војевати,
Само држ' се Истине.

Драги Брате и Сестро, будемо ли се држали Христовог пута Истине и Правде, братољубља, светосавља и косовског завета, побеђујемо. Будемо ли се гордо држали лажи и лицемерја, нема нам спаса. На нама је!

Земаљско је за малена царство, а Невеско увијек и довијека!

Мирослав Вујанић
Секретар Свесрбског националног већа
"Срби на окуп!"

ПОДСЕЋАЊЕ НА СТОГОДИШЊИЦУ СРПСКИХ ОТАЏБИНСКИХ РАТОВА ИЛИ ЈУНАЦИ И ПОТОМЦИ

Нико се није тако лако, безболно, једноставно, напрасно, страшно,

одрицао себе, свог бића, корена, имена, идентитета, својих предака, дедова и очева, своје културе и историјске прошлости као што су се одрицали људи овог тла и овог времена. Само се нама може догодити да нам заблуда буде ближа од стварности, загонетка од решења, слепило од јасног вида, магла од чистог хоризонта; само нама могу бити ближи људи незнаног корена и неиспитане прошлости од људи са именом, презименом и средњим словом оца и мајке, само се нама може догодити да дамо веру за неверу, умље за безумље.

Ако је у нама остало још мало поштења, загледајмо се, бар за тренутак, у – себе, а тиме и у мучне странице историје које смо својом вољом, и својом руком, без принуде, исписивали.

СОЛУНЦЕ – У ЗАБОРАВ!

Поједини градови у Србији као да су се надметали ко ће брже, и дубље, да у заборав потисне – солунске ратнике! Оне солунске ратнике којима се дивео читав слободољубиви свет, који су срушили два царства и једну краљевину и који су у три крвава рата бацили на колена турске, аустроугарске, мађарске, бугарске и немачке пукове! Оне ратнике, који су својом патњом, својом борбом, својом крвљу, својим костима расути широм света, створили прву југословенску државну заједницу и својим бајонетима поставили границе Југославије.

После смрти војводе Степе Степановића 1929. године, једна улица у Чачку, где је војвода живео и где је сахрањен, добила је његово име. Има доказа о то-

ме да су Чачани веома уважавали славног, али надасве, скромног војводу, и да су се, нарочито, с поштовањем односили према гробници и споменику, који је војвода, слутећи, ваљда, какви могу бити потомци, а и да би поштедео општинску или државну касу, себи за живота начинио на чачанском гробљу.

То поштовање је трајало до завршетка Другог светског рата, и мало после, када је одлучено да се раскине са "мрачном" прошлошћу свог народа и закорачи у светлу будућност, у којој се, изгледа, неки још налазе! Преко ноћи је избрисана улица која је носила име војводе Степе Степановића. Пошто су се лако, без отпора, обрачунали са мртвим војводом – бришући његово име са чачанске калдрме, "локални богови" су се устремили на основну школу која је такође носила војводино име. Та школа је, иначе, грађена новцем из фонда, чији је улагач био и војвода Степа.

Кад су ово окончали, Чачани су могли да одахну са олакшањем: препреке ка срећној будућности биле су уклоњене! Другу, "мрачну" прошлост осим улице И школе са именом војводе Степе Степановића, нису имали.

Нешто касније, Чачани су, ипак, једној слепој улици у граду дали војводино име. Слепој, ваљда стога што су живели у уверењу да "према свецу треба одредити и тропар": биће, дакле, да је војвода Степа, судећи према овом "признању", довео свој народ у ћор-сокак! Зато су му и дали – слепој улици!

ОБРАЧУН СА СПОМЕНИЦИМА

Суседна општина Лучани нипошто није смела да закасни у обрачуна са "мрачном" прошлошћу, па је и она, са своје стране, учинила што је могла: плочу са спомен-чесме, коју је, 1927. године, подигао краљ Александар на путу Чачак-Лучани преко планине Јелице, у славу ратника из Драгачева, заменила је новом на којој је стајало да је спомен чесма подигнута у славу партизанске јединице која је на том месту

1941, разбила батаљон немачкох војника! Двадесет година је та нова плоча стајала на чесми. Стари драгачевски ратници, у чију је славу чесма подигнута, међу њима и Будимир Давидовић, са две Карађорђевог звезде на грудима, узалуд су протестовали: одговорни људи тог доба у Лучанима мислили су да обрачун са "остацима мрачне прошлости" мора бити немилосрдан! Једва их је, некако, Радован Маринковић, данас познати публициста и новинар, а тада начелник за општу управу, убедио да се тако не пише историја и приволео да првобитну плочу врате на место.

Али све ово је премалено према оном што је учинило "напредно" Краљево!

Пре педесет три године, на 20-годишњицу победе српске војске на Церу, у центру овог града подигнут је монументални споменик српским ратницима. Споменик је ту стајао све до 1959. године, када је Скупштина општине, на свечаној седници поводом Дана Републике одлучила – како је записано у документима – да га уклони из центра града и пресели на гробље! Узалуд су јунаци са Цера и Колубаре молили краљевачке моћнике да то не учине, уверавајући их да су они победници а не Аустро-Угарска, да би, на крају, ипак схватили да су – поражени у миру, ван бојног поља, да их је сустигла освета аустроугарског духа који, ево, и данас траје у неким људима! Да није тако, мислили су стари ратници, да није тог пораженог аустроугарског духа, зар би се неко усудио да споменик, подигнут добровољним прилозима грађана, у славу њиховог имена и дела – баци на гробље?! Као да је тиме изражена сва симболика: пораженима и мртвима је место на гробљу!

Тек пре четири године, овај споменик је из прогнанства враћен на првобитно место. Много је горких, ратничких суза проливано због овог чина и многи ратници су помрли, не дочекавши његов повратак.

И Горњи Милановац се прочуо по томе што је споменик-крајпуташ, подигнут у славу ђака-каплара, који су тим путем кренули према Такову и даље у Колу-

барску битку и историју, пресељавао с једног на друго место. Овај пут према Такову добио је име 1.300 каплара. Нико овде не покушава да оспори да је споменик-крајпуташ пресељен зато што је на том месту требало да се изгради приватна кућа!

КАРАКТЕРИСТИКА СКОРОЈЕВИЋА

Примера има – неизбројиво! И они које смо навели у довољној мери одсликавају карактеристику скоројевића, вољних да отпишу и епопеју својих дедова и очева ако то може да помогне њиховој каријери и шићарењу. А сви знамо: припомагало је! Понекад је то било и одлучујуће! Да није, зар би поједини људи изјављивали јавно, преко телевизије и новина, да их је срамота што су Срби, а други у нешто блажој варијанти: "Ето, ако смем да кажем, и ја сам Србин?!" Они најбоље знају да су, када их већ има, пожељни мали, јадни, кукавни, гмизави, савитљиви Срби, без психолошке кичме коју су имали њихови дедови и очеви! Како су, уз све то, такви веома послушни – ето Србина кога би сваки папа радо потапшао по рамену! Отуда они, ако већ морају да кажу да су Срби – учине то на крајње снисходљив начин, и стидећи се!

Да није тако, зар би, рецимо, Јован Шћекић, новинар и телевизијски коментатор, покушао да јавно унизи Живојина Мишића, називајући га "неким" војводом?! Шћекић је, као скупштински извештач, био сигуран да ће се његова изјава о војводи Мишићу допасти некоме, и да, уз то, може одагнати нечије сумње у његово национално порекло и оданост тренутном политичком курсу.

Има споменика који нису дирани! Један од њих је онај у Београду, у Кошутњаку, који је немачки фелдмаршал Макензен, чији су топови разорили српску престоницу у јесен 1915. године, подигао свом храбром противнику, српским војницима, који су се тукли до последњег метка и последњег даха, јер су се заветовали да непријатељ само преко мртвих бранилаца може да уђе у Београд. Ваљда је скоројевиће било срамота да јавно покажу како мање поштују своје ратнике, дедове и очеве, од њиховог љутог, немачког противника! Али и овај споменик је надвилио – коров!

Зна се каква је судбина задесила српска војничка гробља и споменике у Битољу, на Зебрњаку код Куманова, у Приштини и другим местима: запуште-

на, преорана, по њима пасу краве и пси разне кости! Српско војничко гробље у Битољу постоји од 1916. године, али су и њему, изгледа, избројани дани, јер је на овом месту предвиђено проширење – Зоолошког врта! Тако, дакле: гробље српских ратника, према урбанистичком плану, може да буде преорано, може и да се измести – ако је неко вољан да то финансира, али ни после седам деценија не може ту да остане – јер се проширује зоолошки врт!

И на све то се пристаје! Малобројни и онемоћали српски ратници, сви већ у десетој деценији живота, нису кадри да заштите своје мртве другове, а њихови потомци ћуте ради лажног мира и допуштају да се потресају кости њихових очева и дедова!

Узалуд ћемо прелиставати светску историју: у њој нећемо наћи такве мере.

ПРОСЛАВЕ ГОДИШЊИЦА ЗНАЧАЈНИХ ДАТУМА НАШЕ ИСТОРИЈЕ

Педесета годишњица пробоја Солунског фронта а уједно и стварање прве заједничке државе јужних Словена, која је падала 1968. године, ничим није обележена. Тек десет година касније, када је број солунских ратника сведен на коју стотину, запажени су нешто светлији тонови: на свечаној академији у Београду, поводом 60. годишњице пробоја Солунског фронта говорио је председник Извршног већа Србије. Први пут, дакле, (1978) у новој Југославији, обележен је значајан датум наше историје и први пут је о томе говорио један савремени политичар. Тако је, најзад, прекинуто суморно ћутање о веома значајном поглављу историје српског народа, Тиме као да је отворен пут ка још темељнијем обележавању знаменитих годишњица. Тако је на Текеришу, поводом 70. годишњице славне Церске битке, говорио један генерал, а свечаности су присуствовали истакнути званичници Србије.

Али као да се претерало с тим јубиљима, па је обележавање Колубарске битке препуштено лазаревачкој општини. Колубарска битка се у светској историји ратова упоређује са битком на Марни. Битка на Марни је спасила Француску и обезбедила јој величанствени завршницу рата; Колубарска битка је спасила Србију и обезбедила Југославију, па ипак, њено обележавање је било веома скромно. Дакле: битка светска, а прослава општинска!

– како је то духовито приметио један новинар.

Новине су ових дана (1987. године; прим. ур.) писале о неколицини младих фудбалера из Осечине који су кажњени затвором зато што су на Хвару, по оцени тамошњег судије за прекршаје, узнемирили јавност. А јавност су узнемирили зато што су певали солунску песму "Тамо, далеко..." Новинари су се, с разлогом, поштено и објективно, свесрдно, залагали да се фудбалери ослободе казне, чудећи се како је до ње уопште могло да дође. А могли су, да су хтели, или да су у то били упућени, да наведу како се због певања те исте песме "приводило" усред Београда, Шапца, Ваљева, Обреновца и других градова. Из тог циклуса солунских песама, снимљених на плочама и касетама, избачене су имице Србин и Србија и придев српски, јер и помињање Србије "изазива узнемирење јавности", као да је Србија и у давањим песама – баук!

Такав је однос потомака према дедовима и очевима, иако су потомци знали да они, њихови дедови и очеви, нису нису тражили два сведока која би посведочила њихово родољубље и омогућила им да уићи од своје државе; они се нису служили ни печатом државе ни печатом партије да би тако, декретом, борце из непријатељских регименти превели у "своје редове" и омогућили им дебелу државну пензију!

Али, није такав однос био само према солунцима, ближа и даља српска историја нашла се такође на удару скоројевића.

Човек нашег доба с горчином, или са крајњом равнодушностју, пропрати новинску вест да је месна заједница у Орашцу обележила значајни годишњицу Првог српског устанка! Друштво коме је стало до историјске баштине, ако има довољно развијену свест, дакле: свест о вредностима историје, о храбрости, правди и неправди, истини и поштењу – не може да обележавање српске револуције препусти само месним заједницама!

Када већ помињем Месну заједницу у Орашцу, поменићу и Месну заједницу у историјском Такову, која је недавно, готово илегално, ноћу, на поклоњеној ливади подигла споменик

вођи Другог српског устанка Милошу Обреновићу, због чега је жестоко нападнута у једном листу. Новинару је, поред осталог, сметало сто је Милош са исканом сабљом, а Мелентије Павловић са уздигнутим крстом! Као да је у часу устанка Милош могао да носи "самоуправни споразум" И понуди га Турцима, а архимандрит Мелентије слике Маркса и Енгелса!

Месна заједница у Такову није показала ни довољно Милошеве мудрости, ни довољно лукавства, колико је то показала Месна заједница села Прислонице код Чачка! Пре седам-осам година (око 1980) Прислоница је објавила хроник у свог краја. Како је Лазар Мутап, један од вођа Другог српског устанка, родом из овог села, Месна заједница је начинила "радикалан" потез: за амблем села из "Хронике" узела је бајрак Лазара Мутапа, који се чува у Народном музеју у Београду, пресликала га и изнад свих симбола оног времена на њему – утиснула петокраку звезду! Не знам да ли је због овог "класног приступа" Другом српском устанку похваљена, али поуздано знам да није критикована.

Усред Београда од својих ђака у седмом разреду наставница тражи да наброје имена родољуба у Косовском боју. И ђаци набрајају по сећању: Милош Обилић, цар Лазар, Топлица Милан, Косанчић Иван, девет Југовића... На то наставница каже да греше, јер су родољуби само слуга Голубан и слуга Милутин, а остали су пошли у бој да би одбранили своје куће, имања, богатство... Писмени задаци ученика са овом тезом су, потом, високо оцењени! "Класни приступ" овој теми очевидно је блокирао ум и овој наставници и онима који су је на то навели, па нису могли да размишљају о последицама, јер ће бивши ученици ове школе, будући официри ове земље, остану ли у тој памети, а затреба ли, бити у недоумици да ли да под ратну заставу позову и оне који имају куће, виле, јахте, аутомобиле, земљу, девизне књижице – јер би они могли да им покваре патриотски просек!

Присетимо се, узгред, каква је зла судбина пратила споменик Карађорђу на Врачару. А један сличан споменик Карађорђу годинама је, све донедавно, чамео у једној шупи у Косјерићу!

Једна улица у Београду целом својом дужином носила је име Краља Милутина. Та улица је подељена на три дела: један носи име Ђуре Салаја, други Цара

Хаила Селасија, дакле, оног Цара хаила Селасија, за кога је и наша штампа писала да је хранио псе из сребрног тањира у тренутку када је и по сто хиљада људи умирало од глади у његовој провинцији Воло; трећи, најкраћи део ове улице, остао је Краљу Милутину! Хоће ли један од најзнаменитијих владара Србије остати и без тог парчета улице, и коме је стало до тога да он буде потиснут са београдске калдрме а тиме и из памћења будућих генерација?!

Прећутана је стота годишњица стицања независности Србије, која је падала 1978. године. Познато је да је било предвиђено да се овај датум обележи како и доликује: научним скуповима, свечаним академијама, изложбама... Од свега тога није било ништа! Стицање независности обележиле су Румунија, Бугарска и Грчка, које нису ни ратовале, а стекле су је захваљујући – потицима проливане крви Србије и Црне Горе.

Некако у то време готово све новине су забележиле стоту годишњицу Призренске лиге!

Погубни облик деформисане свести једне категорије људи претио је да из памћења генерација потисне битна обележја националног идентитета, да сузи и затрује изворе наше историјске свести и тиме пресече корен нашег националног бића. Реч је, свакако, о категорији људи која је више наудила него што је ико тражио!

Другима је требало да протекну године и године да би им сазнање о страшним последицама допрло из "места којим се седи" до главе! Тек када се почело посезати за књигама староставним и доказивати ко је, када и на ком простору живео – схватило се да нисмо, народски речено, "репа без корена", али да смо се одрицањем себе, своје историје, својих предака, битних обележја културног и националног идентитета, нашли на путевима незнања, као да смо залутали у земљу у којој има све мање обележја да је та земља наша! А такав народ, без историјске свести, без најбитнијих обележја његове културе и историје, лако је прогонити са огњишта његових предака!

Учињен је, најзад, покушај да се ова погубност заустави. Обележаваће се значајне годишњице ослободилачких ратова која је Србија водила од 1912. до 1918. године. У званични календар обеле-

жавања годишњица "ушао" је и 1. децембар 1918. године, дан када је проглашена прва заједничка држава јужних Словена, јер се, најзад, схватило да без оне старе не би било ни нове Југославије. Тако ће, вероватно, ишчезнути појам о "верској Југославији", који су неупућени политичари често потрзали, јер очигледно не знају какве су биле вековне тежње наших народа и каква је у стварању прве заједничке државе била улога Југословенског одбора и Крфске декларације. Нестаће, можда, и појам да је она Југославија била "тамница народа", јер наше доба зна и за – дозиђивање тамница! У свему томе неће бити заборављене ни поједине личности: војводи Живојину Мишићу, чија се стратегија у Колубарској бици и данас изучава у војним академијама у свету, биће подигнут у Ваљеву, а на Дунавском кеју у Београду споменик мајору Драгутину Гавриловићу. То је онај Гавриловић, који је на "дунавској кланици људског меса" у октобру 1915. године, рекао својим војницима да "њихови животи више не постоје, да су жртвовани за част отаџбине и Београда..." То је онај исти Гавриловић у чији су стан упали наоружани људи и, представљајући се као "ослободиоци Београда", пронашли његове официрске панталоне од црвеног лампаса, и ту, на лицу места, и на очиглед његових кћерки Милице и Емилије, извезали петокраке звезде! Када је, убрзо потом, оронуо и болестан, мајор Гавриловић дошао из немачког ропства и када је после двадесетак дана умро – сахрањили су га у позајмљеним панталонама... Ето, том Гавриловићу Београд ће да подигне споменик.

Има у нашем народу једна пословица којом се сви дотадашњи грехови потиру: боље икад, него никад!

АНТОНИЈЕ ЂУРИЋ:

(Из књиге "Солунци говоре"

– седмо издање, 1987)

ИЗ ПИСАМА ЈЕДНОГ РЕЗЕРВНОГ ТЕЛЕГРАФИСТЕ

Приштина,
19. октобра 1912.

Синоћ, после 12 часова пешачења, ушли смо у Приштину. Прва је ушла Моравска дивизија, затим Шумадијска, а јутрос око 10 часова стигла је и Дринска, па ћемо сутра ка Митровици и Скопљу.

Први дан борбе, 6. о. м., вођен је по магли, која је целога дана трајала. Другог, трећег и четвртог дана имали сме лепо време. Број погинулих и рањених ви у Веограду свакако боље знате; главно је, да је и отпор и број погинулих и рањених свакога дана све мањи. Четници чине велику услугу; иду напред на 10-15-20 километара у широком фронту, тако да ми лепо видимо простор иза њих, који је непријатељ напустио.

О детаљима борбе и начину нашега живота, као и ситним доживљајима и пригодама, дало би се много и много причати, али је писати сада готово немогуће. Но ипак ево неколико покушаја, мада нисам уверен, да ћу писмо до краја довршити, јер смо непрестано у покрету.

Живимо већ три дана о хладној храни, јер се нема времена за кување. Но то је још цвеће, најтеже нам је ноћу, јер је зима, те се од 11 часова не може спаваати, па будни чекамо зору. Тако из ноћи у ноћ... Идемо неунивени, каљави, косе разбарушене, бркови "у стрелце", браде као у Барбаросе. Наша чета иде одмах иза пешадије и артиљерије. Од непријатеља је у размаку од 3-5 километара.

Ја сам јуче, иако сам командир провијанта, ишао у ланац за време борбе. Имао сам да видим, да ли је телефон XI пука везан са дивизијом. Два батаљона XI пука већ су била ступила у борбу, а друга два, у лежећем ставу и у развијеном фронту, чекала су свакога тренутка да ступе у борбу. Био сам баш у самој средини пука на телефону, кад је артиљерија, два корака од мене, отпочела паљбу. Прво су гађали на 1800 метара, па на 1200, затим су нашли одстојање од 1400 метара. У том се и непријатељ почео повлачити. То је све било на једном стрмом и прилично пошумљеном вису. Кад сам доцније сишао доле, видим ђенерала Божу Јанковића са свитом. Саи су на коњима; пењу се испод брда. Мало после војници

ухватише два Арнаутина. Једног пијаног одведоше команданту Шумадијске дивизије. Најбох на једног тешког рањеника из XI пука. Рањен је у главу, а око њега мале рупе ашовчићем ископане и око сваке по 30-40 избачених чаура. Однесоше га болничари на носилима. Уз пут сам често наилазио на гробове закопаних Арнаута, којима или више пребивене руке или крваве главе или су напоље чак до половине. Који су остали живи — беже без обзира, чак се не сећају, да пресеку телеграфску линију или да минирају мостове. На Мерћезу су наши нашли пуно муниције и ратног материјала, а наилазили смо и на читаве логоре са разапетим великим шаторима. Ни њих нису стигли да скину и понесу.

Кад смо синоћ око 7 и по часова ушли у Приштину, све су радње биле затворене, а тако је, кажу, већ 8 дана. Српски нас је живаљ радосно дочекао, Турци и Арнаути су збуњени, нашли се у чуду па само гледају и ништа не говоре. По кућама истакнуте беле заставе свих могућих облика и најразличнијих белих материја. Јутрос кроз пролазе гомилице људи, међу њима попови, учитељи и ђаци са барјацима и крстовима. Ђаци одушевљено вичу: "Живели Срби! Живела Србија! Живео краљ Петар!" Чаршија се помало отвара. На пекарницама и дуванциницама навала, а по безистану ври. Један Пироћанац из Моравске дивизије купује рукавице. Све улице закрчене војском и домородцима. Буле скинуле фереце; наше комите патролирају с пушкама; Пера Одавић, аудиторски капетан, љуби се са официрима, разговара са децом. Велика галама. Али је у вароши ред као никад дотле.

Сад баш кад ово пишем, пролази Шумадијска дивизија с музиком. Наш логор је на уласку у варош, код џамије, којих овде има 14, чујемо, да је један каплар у вароши рањен од једног Арнаутина и да су подруми пуни Арнаута као и да је Моравска дивизија ушла у Скопље. Гласова најразноврснијих и невероватнијих.

За здрављем сам добро. Понеко има кијавицу, али какво је време, није ни чудо. Апетит је у свих колосилан.

Којле (код Скопља) 17. октобар 1912.

Кад смо дошли у близину Куманова прошли смо кроз бојиште, где је дан-

два пре тога била битка. Било је, збиља, страшно видети пут и брежуљке: све је разривено гранатама и шрапнелима. Мртви још нису били сахрањени. Турци, Арнаути, Черкези, Арапи, негде по један, на гомили по 10-12. Многи већ помодрели, а скоро сваки погођен у главу, леже по целом бојишту. Око њих чалме, фесови, турбани, кошуље, обућа, опрема, чауре, патронташи, напуштени топови, топовске каре, испале гранате, мртви коњи. А над свим тим врале у грдним великим јатима. Баре још крваве. Турски хоца купи и сахрањује своје.

По нека униформа наших пешака. Пут излокан гранатама, да кола једва иду. Јендеци и обале једне реке пуни мртвих и то само њиних, јер су наши раније покопани. Пуно болничких турских носила, пуно трагова усирене крви...

Куманово није много оштећено мада има разривених и попаљених кућа. Чаршија истакла беле и српске заставе са белим крстом у средини.

У Којле смо дошли по подне и данас се одмарамо, а једно одељење са командиром отишло је у Скопље. Ми смо овде поставили телефон а кабловском жицом везали га за турску државну телеграфску линију. Две станице са хелиографима раде са Скопљем дивизијским штабом, који је такође овде. Ту је и престолонаследник. Јутрос чусмо да се и Велес предао те престолонаследник, мислим, оде аутомобилом.

Оданде ћемо, изгледа у Велес, а после даље у потеру за Турцима. Сад баш седимо на ржаној слами под Шар-планином (крајни југоисточни огранци), печемо јаловице, сунчамо се, кувамо руски чај и оговарамо Турке.

Да није овако страшно хладних ноћи било би много лакше. Ни ветар, ни киша, ни дуго пешачење не би нам додијали, само да није ових хладних ноћи! Али ни то све ништа не мари, само нека добијемо обалу Јадранског Мора, циљ овога рата.

Од Скопља даље немамо секција, те нам то много не омета.

Сад смо променили правац кретања: на једном месту западно од Скопља.

Куда ћемо — још не знамо.

Али ма куд било, знамо да је на добро и славу нашег народа.

Илустрована ратна хроника,
Нови Сад, 1912.

Ратна прича

РОДИТЕЉ

Ватрена линија протеже се од Нагоричана до Куманова и даље... Све је у пламену — људи и земља. Борба почела, али се брзо развија и хвата све шире размере. Нови одреди војске улазе у борбу и у пламену и огњу нестаје их. Тутњи страшна грмљава топова, дрхће земља. Борбени бес све већма захвата обе заражене стране. Ту и тамо негде пишти труба, — борци је чују али мало о њој воде рачуна. Команданти обилазе своја оделења, раздају наредбе; лево и десно јуре ађутанти и ордонанси, долазе рапорти и саопштења — борба у највећем жеку.

Командант осамнаестог пука има тежак положај. Он је на левом крилу, а непријатељ је на ту страну највише надро. Брижан, уморан, али вазда хладан и присебан. Застао да мало одахне од силних напора; јер се треба за нове спремити. Кад се у једном тренутку окренуо на страну и пустио поглед према залеђу, он угледа позади себе једнога старца са повеликом торбом о рамену. Чича стоји гологлав пред командантом и гледа бојаљиво у њега.

— Шта ћеш ти старче овде? — пита га.

— Ама, до тебе сам дошао, — одговори старац снебивајући се.

Погледа командант: није мештанин. На њему гуњ и чакшире како носе сељаци из Шумадије, па ће га запитати:

— А одакле си ти?

— Отуда... из смедеревског округа.

— Па одкуда ти овде и шта тражиш?

Старац се невољно почеша по глави.

— Тражим сина.

— А где ти је син?

— Ту у осамнаестом пуку... молим те да ми допустиш да се видим с њим.

— Зар сад?

— Донео сам му нешто преобуке и мрса и поздрав од мајке и сестара.

— И ти отуда запео чак овамо за сином!

— Добро ми је дете, господине. Борац је, војник и по! Да није добар, не бих му долазио.

Задивљен командант посматра родитеља, који је толики пут превалио само да види сина.

— Јеси ли ти луд, човече? Зар не видиш овај окршај? Зар не чујеш, како прашти паклена ватра, како севају гранате?

— Ако господине, ако ће. Слушао сам ја

њих пре двадесет и толико година, па ништа. Нека свирају

— то им је и посао.

— Е... твој син сад не може никуда из ланца да излази.

— Све једно. Не тражим ја да он дође мени, него те молим, да ти допустиш да ја одем њему у ланац, да му предам ово што му је мати спремила.

Командант га уздржава:

— Зашто не би причекао?

— Ко ће чекати и ко зна докле ће овај кркланац трајати? Зар доведе дошао, па да га не видим...

— Може те зрно погодити.

— Те што! Што Бог дадне вама, нека и мени буде. За то смо и дошли, да се бијемо, да гинемо. Ако буде суђено — то му је.

Најзад командант немаде куд. Само махну руком:

— Иди старче, нађи сина!

Задовољан старац очас стрча низ превој на другу страну. Дограби се једне ко-се. Смртна музика не престаје. Он и не мисли на њу: мисли на сина, где ће га наћи. Иде лево, иде десно, од једне чете другој непрестано распитујући за сина.

И нађе га. У првим је редовима. Прави борац, прави јунак: полагао иза једног бусена влажне земље и гомилице камења — нишани и окида, пали, не престаје.

Отац задрхта од радости. Викну га по имену. Син чу познат глас, окрете главу у страну. Ко да га је тоне погодило. Борац се усправи и пође оцу у сусрет. То је било чудно виђење, редак приказ срастања оца и сина: грле се и љубе у сред окршаја и огњене дажде, на отвореном пољу, на домаку непријатеља. Око ушију фијучу куршуми, над главама хује гранате. Отац грли и љуби свога сина и доноси му поздраве од мајке и сестара, од суседа и рођака, од целог села. Старац набраја, а огњена киш саипа и прашти над главом и око ушију. Кад их све изређа старац скиде торбу с плећа.

— Ево ти ово спремила мајка; ту има мало преобуке и нешто мрса, пршуте и свега. Ево ти... иди тамо за ону косу, те се одмах преобуци и мало ручај, а мени дај ту пушку и мало муниције да те заменим.

Отац и син

— Ајде и ти са мном.

— Баш нећу. Подмладио сам се нешто... баш хоћу да мало окушам срећу и да те заменим.

Послушни син узме торбу са преобуком и ђаконијама и зађе за окуку. Старац прилеже за бусен и камење на синовље место и настави нишанити и обарати. Игра старцу срце од узбуђења.

Ил, је прошло четврт сата или није прошло, млади се борац врати у ланац. Иде све поскакујући. Отац хоће да остане поред сина, али га овај тера из бојне линије, да се врати.

И старац жив и чио изиђе из ланца.

Понов се јавља команданту да му за-благодари што му је допустио да се види са сином.

— Нађе ли га? — пита га овај.

— Нађох!

Пажљив поглед командантов угледа крв. Он боље загледа старца, заиста: с десне стране под раменом, танак млаз још свеже крви.

— Шта је то, болан не био?

— Баш добро што си ме пустио, те замених сина; да је он био на том месту, ко зна како би га и где тоне ударило.

— А где те рани?

— У ланцу. Док се мој Јеротије пресвлачио, ја сам га замењивао, па ме, пасја вера, нађе. Добро да није њега. Него те молим не говори о овоме ништа мом детету, он није ништа ни запазио... А сад хвала и прошћавај!

И весели старац оде из борбе на пре-вијалиште ...

Мил. Павловић.

Освета Косова и Сливнице, 1912-1913

<http://arhgavriilo02.blogspot.com>

Кумановска битка - историја коју нисте учили у школи:

Сви су плакали осим оца

Отац је тело мртвог сина донео у Београд чим се битка завршила. Док је путовао возом, из руку није могао да испусти камеру од које се Владета није одвајао и коју је са собом понео и у своју последњу битку. Камера је преживела, јунак није

Први новембар 1912. године у Београду освануо је тмуран. Град је био необично бучан. Одушевљење је сијало на лицима Београђана који су у рукама држали "Политику", "Штампу", "Вечерње новости". Прва армија незадрживо напредује, Турци су сломљени на Куманову, војска из Црне Горе је под Скадром, још мало па ће пасти и Битољ. Коначно победа, после толико дугих векова ропства! Победа! Слобода! Осмеси, загрљаји, нада и која тиха молитва за пале, преко чијих мртвих тела је српска војска понела бакљу слободе ка југу. Тишина је окруживала само у црно завијену колону старица, које су у црквама палиле свеће за пале синове. Тишина је тешко почивала и на једном – у црно одевеном – скупу на једном београдском гробљу.

Издајека, неко би помислио да најважнији људи Србије на овом месту тишине и спокоја већају о судбини земље. Сви су били ту: министри, академици, универзитетски професори... Само су њихова смркнута лица откривала да их је окупило нешто много болније од проблема који су ницали пред младом и полетном Србијом. Ту је Стојан Новаковић, академик и министар, првак напредњака, председник владе у тешким данима анексионе кризе. Недалеко од њега стоји Коста Кумануди, демократа, високи службеник министарства иностраних послова. Са њим је пријатељ и страначки колега, Воја Маринковић, за кога се говори да ће у наредном сазиву владе сигурно

постати министар. Многи други научници и политички моћници стоје подаље од центра овог црног скупа, погнуте главе, спуштених шешира, без снаге да погледају ка отвореном гробу око кога су се сви окупили.

Изнад самог гроба, ципела блатњавих од влажне земље, принц српског песништва Милан Ракић – и сам потамак министра и академика – стоји, са сузама у очима једва придржава своју жену Милицу. А Милица једва стоји на ногама. Лепотица чија елеганција није остала непримећена на шведском и италијанском двору, жена коју је Милан Јовановић Стојимировић описао речима "лепа као сан и отмена као кнегиња", суздржава се да гласно не зајеца, само због брата који као неми кип стоји покрај ње. Љубомир Ковачевић, професор Велике школе, секретар Српске краљевске академије, родбинским и пријатељским везама повезан са најмоћнијим људима Србије, данас сахрањује сина. **Неколико тихих речи на уво било кога од његових утицајних пријатеља била би довољна да син Владета рат проведе у позадини, далеко од боја и смрти. Уместо тога, неколико речи чекало је да буде изговорено на овом неом скупу, изнад отвореног ковчега са телом сина изрешетаног турским рафалом првог дана Кумановске битке. Кад је стари професор проговорио, сви су заплакали осим њега.**

Љубомир Ковачевић је био чувени историчар, професор Велике школе и секретар Српске краљевске академије

"Сине, иди мирно, јер си свој дуг отаџбини испунио."

Сине, ја не плачем, ја се поносим тобом, јер ти си био са витезовима који су после векова страдања дошли да својом смрћу спасу животе милиона других. Иди спокојно пред престо Вечнога и кажи радосно Лазару и Душану, кажи свим косовским мученицима да је Косово освећено!"

"Политика" је сутрадан објавила посмртни говор Љубе Ковачевића над телом сина. Цела Србија је заплакала. Очево око је остало суво. Имао је пет кћери и једног сина, чији је живот попут јунака грчке трагедије положио на олтар отаџбине. Рањено срце старог професора још једном се сломило кад му је годину дана касније умрла кћи, Видосава Вида Ковачевић – млада, а већ веома цењена сликарка. Сестра није могла да прежали губитак брата, од туге је издахнула 11. септембра 1913. године. Љубомир Ковачевић је и ово издржао. Живео је још пет година, до другог децембра 1918. године. Умро је дан након што је краљ Александар Карађорђевић прогласио уједињење Срба, Хрвата и Словенаца у јединствену краљевину. Душа великог научника и патриоте коначно је спокојно могла да напусти овај свет.

<http://wannabemagazine.com>

Монументални споменик на Зебрљаку подигнут у част Српских јунака погинулих у Кумановској битци већим делом су срушили Бугари у Другом светском рату. Руинирани остаци постоје и данас, величанствени иако тек сенка оригиналне грађевине

РУСКИ ПЛЕМИЋ СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ

Српско—турски рат

Многи од нас су читали "Ану Карењину", али мало нас зна да је јунак Толстојевог романа гроф Вронски у стварном животу био пуковник Николај Николајевич Рајевски (1839—1876), руски официр и српски добровољац учесник битке код Ташкента, мисионар Свесловенског савеза (за Балкан и Србију) као и учесник у Српско—турском рату 1876. у бици за Горњи Адровац код Алексинца где је и погинуо. Носилац је руских и српских одликовања (Таковски крст).

На самом почетку биографије Николаја Николајевича Рајевског увек се некако наглашава, као незаобилазна чињеница, да је био унук прослављеног генерала Николаја Рајевског, који је у одсудном тренутку битке код Бородина 1812. године заједно са својим синовима, са исуканим сабљама јурнуо на надируће Наполеонове трупе и својим храбрим поступком одступање руске војске, преобратио у одлучни противнапад, и коначну победу, која је пресудно утицала на исход Отаџбинског рата. И његов отац, који се такође звао Николај Николајевич (1801-1843), био је генерал-лајтнант. Оженио се Аном Михаиловном Бороздиной (1819-1883), за коју се говорило да је била лепа, угледна и образована жена. Отац му је умро млад, оставивши иза себе двојицу малолетних синова: Николаја од четири и Михаила од две године.

Пуковник Николај Николајевич Рајевски говорио је енглески, немачки, француски и српски језик, а био је дубоко заинтересован за историју словенских народа. Иако дипломац физичко-математичког факултета Универзитета у Москви, одлучује се за војни позив, као и његов деда и отац. У својим двадесетим, после службе у гардијском пуку, Николај добија чин пуковника и одлази у ратне операције у Ташкент у Узбе-

кистан, где бива рањен. Десетак година после тога, Николај Рајевски се у лето 1876. прикључује руским добровољцима који одлазе у српско-турски рат. Распоред: Алексиначко ратиште, прва линија фронта.

Одлучујућа битка за Адровац била је и последња за пуковника Рајевског. Учесник у овој бици доктор Владан Ђорђевић налазио се тада у штабу главнокомандујућег, у чијој је пратњи био и пуковник Рајевски, па је и о томе посведочио у својим сећањима:

Иако су лучно обухватили турску армију, Срби су имали танак распоред и нису располагали оперативним резервама. Однос снага био је 3:1 за Турке, у артиљерији чак 5:1. Капетан Путник (касније легендарни војвода) извештава са положаја Рудничке бригаде, да су се цеви пушака "толико загрејале, да више нису за руковање". Српске слабости код Адровца Турци нису успели да искористе иако је Србима тад претила права катастрофа. Керим-паша, турски заповедник, био је толико изненађен жестином српског отпора, да је уместо коњичког јуриша на српске ослабљене положаје, наредио предах својој исцрпљеној војсци.

Турска војска је започела напад 20. авг. (по старом календару, 1. сеп. / по новом) који је трајао од 8 сати ујутро до касних вечерњих сати. Турци су цело пре подне са тешком артиљеријом напали српске положаје. У раним поподневним часовима генерал Черњајев шаље одред пуковника Рајевског као подршку у Горњи Адровац.

Већ негде око 17 часова гласноша доноси вест од командира батерије поручника Шамановића генералу Черњајеву да је пуковник Рајевски "овог часа погинуо од непријатељског пушчаног зрна". Свега 16 дана било је довољно да се упише у историју Србије.

Последњи замах сабљом пуковника Рајевског био је знак за почетак завршног, победоносног јуриша Српске војске и добровољаца на положаје знатно јаче турске војске. Турци су били кренули ка Алексинцу силом од 60 хиљада људи – пуковник Рајевски успео је да зауста-

ви српско повлачење, киша метака га је поштедела и баш када је тим замахом сабље издао налог за општи противнапад, док су трубачи давали знак за јуриш, док се сам, без аћутаната попео на вис одакле је желео лично да командује јуришом, метак га је погодио у главу.

Тако је погинуо руски пуковник Николај Николајевич Рајевски, љубавник несрећне Ане Карењине, који је са преко 4000 руских добровољаца дошао да се бори за ослобођење Србије од турског јарма.

Када је погинуо, Рајевски је имао само 36 година.

Губици на Моравском ратишту, где је погинуо и пуковник Рајевски, били су огромни. Србима је из строја избачено 9 хиљада војника. Погинуо је 31 руски официр – добровољац. Турски губици били су између 15 и 20 хиљада људи. Губици обеју зараћених страна попели су се на једну четвртину целокупних зараћених војски.

Пуковник Николај Рајевски сахрањен је у манастирској порти манастира Св. Роман код Ђуниса. Ту је почивао само неколико дана, а онда је његова мајка Ана Михајловна преузела посмртне остатке, који су из Београда петог септем-

Николај Николајевич Рајевски-Гроф Вронски
21. августа 1876
овде лежи почина срце
добровољца Царске Русије
Николаја Рајевског за слободу
Српског Народа,
лежални потомци Српских родољуба
отаџбинског Српско-Турског рата
из 1876. године

Гробно место је и данас обележено. Легенда каже да је управо овде заувек остало срце пуковника Рајевског, које је вечно куцало за Србију. Његови саборци забележили су да је полазећи на положај, рекао: "Ако погинем, срце ми оставите у Србији, а тело пренесите у Русију". Место погибије пуковника Рајевског у Горњем Адровцу код Алексинца постало је светилиште заљубљених и кажу да на његовом првобитном гробу увек има свежих ружа.

бра испраћени за Русију уз највеће војне почасте. Испраћају је присуствовао и сам кнез Милан Обреновић. За време опела у Саборној цркви чинодејствовао је први српски митрополит Михаило са седамнаесторицом свештеника. Певао је и хор присутне козачке легије.

Пуковник Николај Николајевиц Рајевски је сахрањен поред својих предака у селу Разумовска, у Кијевској области, у Украјини. Скоро три деценије касније, одатле су у Горњи Адровац стигле саднице данас столетних липа, које су посађене дуж стазе која води од пута до цркве Свете Тројице подигнуте за 18 месеци, на месту погибије пуковника Рајевског. Свето словенско дрво, какво је од памтивека липа, наткриљује на овом месту, ваљда као нигде другде, и легенду и стварност о рату 1876. у којем је братство по оружју Срба и Руса овековечено споменом какав је ова знаменита црква. Црква подигнута 1903. године, посвећена је Светој Тројици баш као и она у којој је крштен Рајевски.

Градња цркве започета је 1902. Године а завршена 12. септембра 1903. године. То је умањена копија цркве у којој је гробница породице Рајевски посвећена је Светом тројству, а повише улаза на зиду је израђен леп портрет одважног пуковника, руског племића.

У близини храма је подигнута и школа, као поклон становницима Горњег Адровца од породице Рајевски. Према замисли цркве и школа симболизују младост и вечни живот.

Свесни историјских чињеница о прогону цркве након Октобарске револуције у Русији и комунистичке Титове Југославије, није чудно да је прва Св. Литургија у "Руској" цркви Свете Тројице у Адровцу, после 1945 године, служена тек 30. септембра 1998. након четрдесет година! Другог септембра 2001. на дан погибије Н.Н. Рајевског, блаженопочивши Патријарх Српски Господин Павле уз саслужење тадашњег Епископа Нишког и старешине Подворја Руске Православне цркве у Београду, са јерејима, обавио је чин малог освећења цркве и том приликом служио Свету Литургију.

Пред мноштвом народа и уважених гостију из Русије, Белорусије и Србије,

Потресен смрћу пуковника Рајевског, Петар Иљич Чајковски компоује "Српско-руски марш" Мелодија за марш настала је из руске Химне и три српске народне песме. Неко је, међутим, касније ту композицију прекрстио у "Словенски марш!"

генералитети трију земаља, и пред члановима краљевске династије Карађорђевић и потомцима рода Рајевски, блаженопочивши Патријарх Павле рекао је тада: **"Ми смо захвални Русији која је одгајила хероја који је погинуо за нашу слободу, слободу своје браће по вери и крви"**

На месту погибије, саборци пуковника Рајевског, направили су хумку и поставили православни крст од камена пешчара са натписом: "Руски пуковник Никола Рајевски У борби са Турцима погине на овом месту 20. Августа 1876 године"

РУБЉЕ ЗА БУНАР

"Антонију Станојевићу, ратару из села близу Пожареваца који је тело погинулог команданта изнео са бојног поља, Ана Михајловна је у знак захвалности послала 100 рубаља. Целу суму, која за то време није било мала, ратар је употребио да на путу од Пожареваца до села Дубровице изгради бунар."

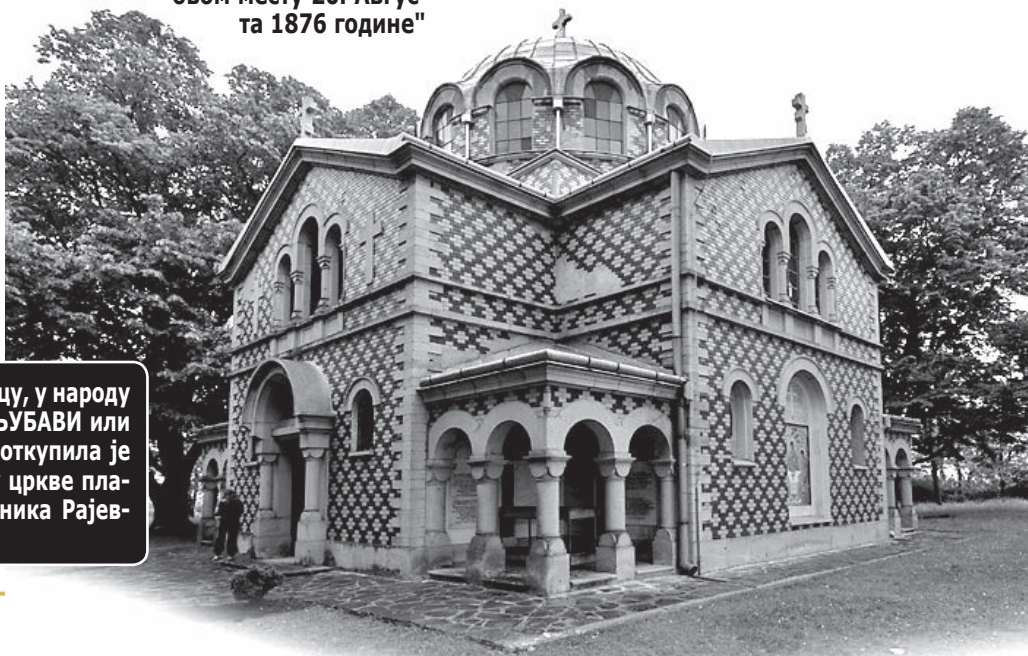
Данас "тај свети храм са његовим ликом молитвено овековечује љубав и част, његове врлине и врлине оних који у њих верују", стоји на крају књиге посвећене Рајевском.

Портрет Н. Н. Рајевског на западном зиду цркве

Приредио: проф. Верољуб Правдић

Црква СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ у Горњем Адровцу, у народу позната као ШАРЕНА ЦРКВА, ЦРКВИ ЉУБАВИ или РУСКА ЦРКВА. Плац за градњу цркве откупила је српска краљица Наталија, а изградњу цркве платила је грофица Марија, снаха пуковника Рајевског.

Др Арчибалд Рајс:

Чујте Срби!

Пред смрт 1928 Др Арчибалд Рајс је написао књигу "Чујте Срби". Велики пријатељ Срба пита се "како је нација као што је српска, допустила да је подјарми шака себичних и подмитљивих политичара, гнусних шићарџија, забушаната, профитера и зеленаша?" Рајс опомиње Србе: "У вашим рукама је ваша судбина: блистава будућност или ропство!" Геније који је апсолутно тачно и немачки прецизно описао све наше врлине и мане. Човек који је у аманет српском народу оставио ово изузетно дело али које на жалост као да нико није прочитао. Тадашњи Срби нису чули вапај свог пријатеља, готово га се одрекавши, а ни дан данас се много променило није.

Био сам с вама када сте били у невољи. Делио сам с вама патње и да бих то могао, жртвовао сам сјајан живот и веома лепу каријеру која је много обећавала. Заволео сам вас, јер сам на делу видео ваше људе из народа у биткама и пресудним тренуцима, када се препознаје истински карактер неке нације. Заволео сам вас и због жртава које сам ради вас поднео, јер за људе и ствари се у толико јаче везујемо у колико нас то везивање кошта жртвовања.

Видео сам вам, међутим, и мане, мане које су се ужасно исказале после рата. Неке ваше мане ће, ако их не отклоните, бити погубне по вашу нацију. Не бих вам био пријатељ ако не бих повикао "чувајте се" и ако вам не бих, уз врлине, које су истинске и лепе, указао, као у огледалу, на ваше лоше стране.

Ваша нација је имала веома лепу прошлост, после које су уследили дуги несрећни векови. Пошто сте основали велико царство, које је, судећи по ономе што је од њега остало, много обећавало и у своје доба било напредно попут западних царевина и краљевина, пали сте под превласт Турака, затим и у њихово ропство.

Ипак, упркос свим тим невољама, веома је мало ваших вољених покушало да избегне тај грозни положај прихватањем муслиманске вере. Велика већина ваших предака је, и поред дуготрајних патњи,

остала одана старој вери и није хтела да повије врат пред окрутним туђином.

Народ вам је храбар и његова храброст често сеже до јунаштва. Могу то с правом да кажем, јер сам гледао ваше војнике, а они су били ништа друго до сам народ, у скоро свим биткама Великог ослободилачког рата.

Народ вам је родољубив. Не знам ни за један народ у којем легендарни национални јунаци толико живе у народној души као код вас.

Претворили сте своју религију у народну цркву, боље рећи у народну традицију. Међутим, ви нисте религиозни. Нисте могли да прихватите Бога какав је у Библији, претворили сте га у вечног и свемоћног главару свог народа. Ако бих могао да у овој области употребим тривијалан израз, радо бих рекао да ваш "бог" носи оклоп и браду Краљевића Марка, шајкачу вашег ратника са Цера и Јадра, Кајмакчалана и Доброг поља.

Ваш народ је гостољубив.

Народ вам је демократичан, и то заиста демократичан, а не на начин политичара. Међу вашим људима човек се цени онолико колико је човек, а не по ономе што су од њега учинили одело и титуле. Ваш народ зна за самилост и понекад је такав у тренуцима када се човек не нада да ће код њега наћи ту лепу људску особину. Народ вам је поносан, али не и охол. Најзад, ви сте бистар народ, један од најбистријих које сам за живота видео.

Погледајмо сада мане вашег народа.

Нисте велики радници. често одлажете за сутра, чак и за прекосутра, оно што бисте могли да учините данас. Последица је да се то, често, никада и не уради. Колико сте само личних и, још горе, колико сте губитака по своју земљу поднели због тог олаког дангубљења! Треба, ипак, рећи да се код вас тај недостатак радне енергије објашњава на два начина. Најпре, под турском влашћу вам је и најтежи рад мало користио. Од њега се богатио само ваш угњетач. Током векова навикли сте се да радите само онолико колико је неопходно. Затим, земља вам је толико плодна. Уз веома мало рада имате што вам је потребно за живот.

Једна од врлина која је код многих

Др Арчибалд Рајс пореклом Немац, а држављанин Швајцарске био је већи Србин по срцу и души него многи "елитни" Срби по крви!

Рајс, као наш највећи пријатељ, Европљанин, у својој књизи "Чујте Срби" причао је више о нашим лошим особинама, као прави искрени пријатељ, а веома је мало истицао наше добре особине.

Зато и служе пријатељи...да нам истину о нама кажу отворено ... да би исправили своје грешке, свој погрешан пут...

Рајс је тестаментно завештао своје срце да почива на Кајмакчалану да буде са својим друговима, борцима, због којих нас је и заволео!

Када се погледа уназад сто и нешто година, па све до данас, остаје једна горчина, беспомоћност и осећај дубоког стида!!!

Рајс је био богат човек, угледан стручњак, велика је каријера била пред њим. По образовању је био хемичар, а по професији криминолог.

Све је то Рајс оставио за собом, жртвовао могућност сјајне каријере и удобног монденског живота због нас Срба, а није морао... Међутим, заволео је нас и нашу одушевљену ослободилачку борбу са далеко надмоћним непријатељем.. дух је надвладао материју...!

међу вама ишчезла јесте захвалност.

Постали сте страшно незахвални. Многи међу вама су веома богати и немилице троше да би се истакли и из забаве, али када ваља показати захвалност према онима који су се жртвовали, ништа не дају, ама баш ништа. Ваше вође нису још, за ових десет година колико је прошло од завршетка рата, свечано обељиле ни један од оних великих догађаја којима дугујете слободу и величину земље. Јасно је, такве свечаности би биле незгодне већини ваших садашњих вођа зато што они, док вам је земља била у смртној опасности и кад се требало жртвовати, ништа нису учинили за њу, већ су се само бринули како да склопе на сигурно своју драгоцену личност, чак су неки искористили несрећу отаџбине да би се обогатили.

Шта сте учинили за своје ратне инвалиде? Од свих земаља које су учествовале у рату ваша се најгоре односи према њима. Док неколико стотина ваших бивших министара, саможивих политичких професионалаца, који, у већини случајева, ништа нису учинили за отаџбину, већ обилато напунили џепове, сређује себи исплаћивање "пензија" које вас коштају небројених милиона, инвалиди вам могу уморити од глади.

Ваш човек из народа, сељак, неискварен утицајем професионалних политичара, није подмитљив. "Интелигенција" вам то јесте, и то од најситнијег чиновника са или без дипломе, до министра. "Интелигенција" Србије скоро ништа није учинила за своју земљу и једина јој је брига била да своје драгоцене чланове склони на сигурно.

Вративши се у отаџбину после победе, у којој нису учествовали, ваши интелектуалци су тежили да управљају свим пословима. Сељаци њима нису ништа значили иако су чинили огромну већину у Србији, а војници, творци победе, за њих су били "простаци", добри да млате непријатеља и гину, и ни за шта друго.

Као и сва неморална бића, и интелигенција се диве сили, чак и када се највише злоупотребљава. То ју је навело да се, после рата, скоро одмах помири са најгорим непријатељима своје земље, са Немцима.

Уместо да делује позитивно ваша интелигенција је деловала негативно. Уместо да гради, она је разграђивала. Она је жариште трулежи и искварености, од чега толико трпите. Ако јој допустите да настави, земља вам је изгубљена.

Ваш народ је велики љубитељ поли-

тичких или боље речено, страначких вођа.

Са све надмоћнијим ступањем на власт интелигенције, појављују се људи који схватају каква се лична корист може извући из ваше склоности за страначку политику. Они стварају занимање од искоришћавања ваше склоности за страначку политику, па сада имате професионалне политичаре који на томе зарађују за живот. Ма, шта говорим – они згрћу богатство.

Тако су вам политичари искварили земљу.

Обичаји професионалних политичара прво искорењују врлине српског тла. А, на несрећу, политичари су вам свемоћни. Политика се меша у све и свуда управља. Укаже ли се неко место у власти, било оно важно или осредње, свеједно, о избору не одлучују заслуге кандидата, већ политичке везе. Може он бити и највећа незналица, најнечаснији човек, ако је "штићеник" политичара-странчара странке на власти, победиће и човека најквалификованијег и у стручном и у моралном погледу.

Функционери су вам, по правилу, најгорег квалитета. Често нису ни способни да обављају посао који се тражи од места које заузимају.

Посебно добро познајем вашу полицију јер сам, на своју несрећу, неко време сарађивао са њом. У полицију су вам политичари поставили људе кажњиване због крађе и других злочина. Ваши полицајци су, посебно у Јужној Србији, кради од народа и отимали новац. Пријавио сам то вашим властима, али ти полицајци-злочинци, који су истовремено били и странчари, нису били кажњени, а мене су толико извређали да сам био принуђен да поднесем оставку.

Када стигну до министарског положаја, ваши политичари постају толико охоли да је то скоро смешно.

Опасан ветар вам захвата омладину и гаси онај прочишћавајући родољубиви пламен. За већину ваше садашње омладине родољубље се састоји од неке врсте зависти пуне мржње. Завиде земљама које су богатије или моћније од њихове и том понижавајућем осећању накарадно дају оно лепо име родољубље.

Савремени младић сматра да није његово да обезбеђује живот држави, него да је држава дужна да њему прибави све како би он могао да води што је могуће пријатнији живот. Отуда и она јурњава младих за функцијама. Сви би да буду чиновници, и младићи и девојке. Видите, млади оба пола јако добро знају да сада у вашој земљи није потребно никакво знање или способност да би неко постао чиновник, потребно је само да га погура неки посланик, министар, или утицајни политичар-странчар.

Данашња омладина ће вам одлучно рећи да нипошто не жели да гине, јер јој то ништа не доноси. Зна она из искуства, гледала је то својим очима, и како они који су се жртвовали, код вас, у вашој модерној Србији, добијају само ногом позади.

Немојте дозволити да ваша лепа душа пропадне у том ђубрету које се на њој наталожило нарочито после рата. Нација која је, попут ваше, одолела вековном ропству, која се повукла преко Албаније и која је, изгнана из своје земље, али не и поражена, успела да се врати на своја огњишта као победник – не допушта да је пођарми шака себичних и подмитљивих политичара, гнусних шићарција, презира достојних забушаната и злочинских профитера и зеленаша.

Приредио: проф. Верољуб Правдић

НЕКАД И САД

Народ који недовољно познаје своју историју и из ње није ништа научио неке лекције мора да понавља. Често то понављање лекција бива у кратким временским размацима и крвљу плаћено. У наставку доносимо два одељка из књиге М. С. Милојевића "Путопис дела Праве – Старе – Србије" из 1871. године.

Први одељак говори о односу европских држава према Србима на Косову и Метохији израженим кроз уста двају конзула, аустроугарског и енглеског. Треба обратити пажњу да текст потиче из друге половине 19. века и приметити како се политика ових двеју великих држава Европе (и оних које су настале распадом Аустроугарске) није мењала у задњих 150. година. Трагично је то да смо у том периоду Енглеску два пута сматрали савезником. Такође желим да укажем и на индиферентност Срба из Шумадије која је и тада, као и данас, постојала према стању својих сународника на Косову и Метохији.

"Хришћанин козул и представник хришћанске аустроугарске државе г. Линић, као и англиски, пре две године јавно на сред Призрена говорили, а особито први ово: Ви Турци, не можете и нећете бити на миру све док не порушите све ствари српске у овим земљама, ниш не можете владају... својом совјестивом земљом како ваља, како треба и како хоћете! Све ово не можете с тога, једино што овде тумарају ради тих ствари некакви научени људи целе Европе, а овамо су пољотишчки ађениши (веле да је овде подразумевао и нашу браћу Русе и њ. Гиљфердинг); а друго и нарочито зајо, што се овде мућљају... пресвучени Срби, као (чујте га)... кнез црногорски Никола, под именом трговца да кујује коње и волове, а долазио је и књаз Михајло, но овај изражећи рокове изгубио је глави!?? Од нас несретних а вечно политизирајућих, а слабо што радећих шумадинаца непропутова овде ни један Србин, нити овде стаде шумадинско нога, а прочкиље шумадинско око, а хришћани из просвећених, научених земаља, па још и представници својих владоца, чак конзула, овако јавно и најбестидније лажу и варају. Шта, дакле, остаје за друге, а како могу прости Турци да овим лажима верују? Англиски конзул пунио је Турцима главу све дотле докле сасвин не потурчише Св. Богородицу подигнутој за

време краља Милутина."

Овај други одељак говори о животу Срба под Турцима и о свести Турака да је то српска земља и да су они окупатори Старе Србије. Предочавамо вам тренутак кад код једног старог и сиромашног Србина "дође хагица на цицвару и остало":

"Овај сиромашан старац, пошто добро наклепа хагајицу оним чега је овај хтео, запита: Драги хаџише! Молим ти се ојроси ми, ама ћу да ти ијим. Не срд се жи ми, хаџише, зашто ви на Косову овде све минлеите (народе) ђа и Циџане и Чифуите боље волеите од нас и нас ђако мучиите, бијеите, убијаите, глобиите и зашарујеите? Зашто са њима добро и бладо живиите, а на нас ђако зло врађујеите и размирујеите? Хага се испочетка намршти, духне неколико пута кроз чибук и лулу, из ове повуче у уста, закрвави очима, намршти се; па се у један мах разведри, насмеја се и као размишљајући тргне, промери сиромашног старца од глеве до пете и пошто виде у њему гроб неопојан, благи и тихо рекне: Еј, мој синак... ђа ти зар још ђо не знаш, а велиш да ти је 90 преваљило? Ви сите, раја, а ако вам није зазорно ђо име, онда узмиите минлеит, Буџари, који су бољи од свију минлеита у наше царство. Ми вас више од њих и других волимо, а кога волимо онога и бијемо. Ми знамо вас добро; јер ми од вас и живимо. Али ијта ћемо море Трајане бре онда ако ви, као они ђи Шијаши (Срби) у Морави (кнежевина Србија) надиџнеите ђерчине; ми смо Срби; ми смо имали царство; ви сите за Турци од нас ојтели, ђа још се и сами исшурчили, а? Видиш синак? Евреји, и Циџани, Циниари, Буџари, Арнауџи и сви други нису ни имали царство, ђа их се и не бојимо. Они овде немају нишџа своје, а ви, ако усџанеите, Османлија ће одакле је, а ја, ђвој џосџодар, аџа бре, и други куд ћемо ми бре? У Азију боџме нећу, јер је не знам. Мој је ђраџег овде ђре Косова био, ђа немам куу, но ја џу морам ђоџинуџи и ђо од вас. Ејо зајо вас бијемо и саџрујемо, да нам не ојмеите леб, и жене и децу. Сад синак знаш, ђа кад ја једем, једи си ђосле и ђи, нек нам је јело слајко, а разговори мирни. Шџа је коме на срцу, нека не зна свако. Мене си ђиџао, друџом нико не одџовори да си коџа ђиџао."

Приредио: Јерођакон Дамјан

СРБСКА ЖЕНА

Надмашила све досадашње најславније жене свих народа на свету. Оца свога, супруга свога, брата свога, сина свога испраћала је на бојно поље цвећем и одушевљењем. Свима је говорила да је отаџбина преча од живота. Љубав своју материнску она је потчинила великој љубави према отаџбини. Она је схватила да само срећна Српкиња може да буде срећна мајка. Убеђена је да је отаџбина преча од свега. Обрађивала је њиве и сређивала летину. Копа-ла је, орала је, сејала је, жала је, врла је, извршивала је све тежачке радове да би нејач исхранила, да би ратницима понуда послала и да би имала славског колача и могла дати држави пореза. Све је то чинила најистрајније.

Плела је чарапе и шила рубље па их слала ратницима на далеке стране најсвесрдније.

Неговала је рањенике и своје и противничких војскака, најбрижљивије. Чувала је женски образ свој најчедније. Оне који су могли с пушком поћи а нису, називала је шкартом и презирала их најревностније.

Слава ти, српска жено! Славна си! Надмашила си све досадашње најславније жене свих народа на свету.

Србине, твоја је жена снага твоја. Она је и стуб породице и стуб државе твоје.

Кћери моје миле и златне, земаљски закони много су неправедни према вама. У овим ратовима, у овим великим и историјским данима ви сте својим беспрекорним држањем доказале да наши законодавци и државници вашу велику душу познавали нису.

Мужеви и држава треба сад да покажу и докажу да су вас достојни. У томе лежи велики њихов интерес, и морални и материјални.

Чика Мирослав
Балкански рат у слици и речи 27,
11. (25) август 1913.

Приредио: Јерођакон Дамјан

СРБИ ЗАБОРАВИЛИ СВОЈУ ЈОВАНКУ ОРЛЕАНКУ

Како време одмиче у Србији је све више оних који верују у истинитост онога што је о Србима и нашој отаџбини написао Арчибалд Рајс, саборац српских ратника из Првог светског рата. Овај знаменити Швајцарац по љубави према Србији и српском народу био је већи Србин од многих Срба, а у својој чувеној књизи "Чујте Срби" готово фотографски је описао менталитет српског народа. Део те књиге као да је написао према судбини Милунке Савић, српске хероине из Првог светског рата и најодликованије жене у историји ратовања, а после рата заборављене јунакиње која је себе и много усвојене деце издржавала чистећи београдске кафане.

Успомену на ову храбру жену, српску Јованку Орлеанку, данас од заборава једино чувају њен унук Мирослав (55) и праунук Владимир (27) Савић, власници кафане "Конак Милунке Савић" који се налази на делу Ибарске магистрале између Чачка и Мрчајеваца.

Ратовала под именом Милун

Када је започео рат против Турака 1912. године Милунка Савић је на превару, под именом Милун, у мушком оделу и ошишана као мушкарац, стала у строј српских ратника и непрекидно је ратовала све до краја Првог светског рата.

- Остало је записано да се Милунка прославила као бомбаш Дринске дивизије, као борац на опсади Скадра, као бомбаш Другог пешадијског гвозденог пука, по томе што је преживела голготу преласка српске војске преко Албаније и што је приликом пробоја Солунског фронта ванредно добила чин пешадијског наредника и постављена за

командира јуришног вода. Да је Милун, заправо, Милунка Савић, откривено је тек после њеног првог рањавања - прича детаље из херојских дана Милунке Савић, њен унук Мирослав.

Њихова жеља је да баби и прабаби подигну споменик у бронзи какав за службује и да реконструишу кућу у селу Копривица код Јошаничке Бање у којој је рођена и до ратних дана живела. Споменик висине преко два метра већ је направљен у гипсу, али његово изливање у бронзи ће потрајати јер је Савићима за то потребно око 10.000 евра.

- Своје бабе Милунке, рођене сестре мог оца, сећам се изузетно добро јер ми је било 19 година када је умрла. Баба Милунка је рођена 1889. године у кући у селу Копривица у којој сам рођен и ја и у којој се вазда говорило о Милунки као великом ратнику и велкој жени, а запамтио сам и многе приче о њеној младости, ратовању, правичности и хуманости. Била је изузетно јака и физички и духом те је могла, како су причали у селу, да све сеоске послове ради боље него петорица јаких мушкараца - прича Мирослав Савић.

Потомци сами подижу споменик

Потомци Милунке Савић имају жарку жељу да обнове и домаћинство у селу Копривица у којем је рођена српска Јованка Орлеанка и да пред њеном родном кућом поставе споменик у бронзи достојан њеног доприноса српском народу. Међутим, Савићима је то за сада само жеља док, како кажу, финасијски не ојачају, а да моле неће, као ни њихова баба и прабаба, никога.

Ратна херојства Милунке Савић потврђена су многобројним одликовањима међу којима су две Карађорђевог звезде са мачевима, сребрна и златна медаља за храборост "Милош Обилић", споменица ослободилачких ратова од 1912. до 1913, албанска споменица, споменица ратова за ослобођење и уједињење и највиша одликовања Француске и Русије које се додељују странцима. Остало је записано да је Милунка Савић најодликованија жена ратник у историји ратовања, а приликом уручења француских одликовања пред њом су у знак поштовања спуштене заставе прослављених француских пукова из битка код Аргоа, Лијежа, Вердена и Марне. Ово одлико-

Милунка Савић

вање лично јој је уручио генерал Франш д'Епере, командант Солунског фронта.

- Део бабини одликовања се налази у музеју у Бегорату, а нека су, на жалост, покрадена. Међутим, када су прошла ратна времена и када је баба Милунка одбила да се пресели у Француску, како јој је било понуђено, уз образложење да је "она српска мајка и да мора да остане са својим ратним друговима", држава је полагано почела да је заборавља. Између два рата живела је оскудно у свом изнајмљеном стану негде на периферији Вождовца, а од своје скромне пензије је издржавала своју ћерку Милену, коју је добила са неким Црногорцем у браку који је кратко трајао, и три усвојене ћерке. Кроз њену кућу је прошло још и око тридесеторо деце из села Копривица које је одшколовала и извела на пут. Из тих разлога ова хумана и храбра жена даноноћно је чистила Хипотекарну банку и још неколико београдских кафана и стојички подносила све недаће заборављеног ратника.

Тек много година после Другог светског рата, на иницијативу Пека Дапчевића, који је Милунку Савић изузетно поштовао, добила је 1972. године стан, али само годину дана од усељења је умрла и сахрањена. Опет на инсистирање Пека Дапчевића и Виктора Бубња, у Алеји великана - причају о својој баби и прабаби Мирослав и Владимир Савић.

Од рођења Милунке Савић протекло је преко 120 година. Да је Милунка живела и да је ратовала за неку другу земљу, вероватно би годишњица рођења најодликованије жене у историји ратовања била обележена на достојанствен начин и не би се сећање на њу свело на један једини споменик подигнут у Јошаничкој Бањи.

www.srpskadijaspora.info

ОД СРБИЈЕ ГВОЗДЕНОГ ПУКА ДО СРБИЈЕ РАЈЕТИНСКОГ ДУХА

Време као незаустављиви и немилосрдни судија самим својим протоком оставља дубоке трагове. Трагове које чак ни оно само не може избрисати. Трагове које морамо читати, разумети и из њих поуке стицати.

Двадесети век је век ослобођења и век Распећа СРБског народа. Век СРБског духовног ваздизања и васкресења и век суноврата и духовног потонућа. То је век епопеје борби за слободу, као највишег идеала људског рода, век стварања и страдања.

Данас, на стогодишњицу славних победа СРБске војске, на стогодишњицу ослобођења старе СРБије од Турака, ондашњи дух слободарства, части, спремности да се у темељ слободе Отачества сопствени живот узиди, само се у траговима може нагледати у СРБији која је у двадесет први век ушла обезбожена и оскрамоћена, понижена и опљачкана.

На стогодишњицу почетка славне епопеје свенародног прегнућа с ужасним болом и стидом гледамо СРБију у којој је зацарио дух подаништва, дух слепог послушничтва, рајетински дух. То је оно што се пласира преко свих медија. То је званична слика, званично представљање СРБије. Уместо свевремених идеала слободе и части, као кукавичја јаја се младим СРБима и СРБкињама подмећу лаж, подвала, превара, лицемерје... све упаковано у шарену лажу звану демократија и људска права.

Од СРБије с почетка двадесетог века у којој је сваки СРБин био косовски заветник и косовски заточник, и тиме се поносио, дошло се до СРБије у којој је постало опасно показати љубав према своме роду, до СРБије у којој су вековне вредности згажене и одбачене, до окупираних и обезнањених СРБије.

После једног века Стара СРБија је данас поново у туђинским рукама! Век јунаштва и страдалничтва, век подвига и век погибелби донели су и однели многе снове и многе патње. И многа питања која вапе за одговором:

Да ли су сви јунаци изгинули у бројним биткама?

Да ли је комунизам убио сваки дух части и витештва?

Да ли је то утапање у мрачно политичко подземље потпуно убило слободарски дух предачки? Носимо ли у својим генима трајни запис или смо се изродили и постали народ без памћења?

Живи ли Косовски еп у душама данашњих СРБа? Боје ли се данашњи СРБи да ће на њих клетва Кнежева пасти? Мисли ли данашњи СРБин шта ће потомцима у наслеђе оставити? Зна ли данашњи СРБин шта је наследио, и откуд му право да се према бесцененом наслеђу светих предака тако нехајно односи?! Има ли данашњи СРБин (партијаш) осећање патриотске дужности, и трунку ода-

ности Отаџбини?

А подсетимо се:

Октобра 1912. године у граду на Топлици, граду Светог великомученика Прокопија, граду Југа Богдана и девет Југовића започела је мобилизација. Потомци косовских витезова вечно живих спремно су стали у строј и кренули у бој за ослобођење СРБских крајева који су још робовали под Турцима.

Цела је СРБија стала под један барјак!

У душама сваког СРБина одзвањали су косовски еп и косовска заклетва. Пастири и вође народне, права светосавска елита, позвали су народ на заједничко прегнуће, у свети бој. Унуци витезова, јунаци по крви, своју су дужност спремно примили. У року од 24 сата позиву за мобилизацију одазвало се 100 % официра, 99% подофицира, 99% каплара и 92 % редова. И све то у време када нема превозних средстава, када се сатима пешачи до зборног места!

Сваки је војник био спреман да се за слободу бори јуначки, као што се СРБин вазда и борио...

А данас? Шта би се данас догодило? И шта се догађало?

Тада се у бој за ослобођење светог нам Косова и Метохије кренуло после светог причешћа, као и у Први Косовски бој, а први на слободно Косово крочише витезови Станоја Главаша.

Слободно Косово

Иако су Турци пружали жесток отпор СРБска је војска почела да ниже сјајне победе. Турски официри су зналачки бирали места сукоба, стратешки добра за одбрану. Ипак, незадржива је била војска састављена од сељака домаћина, који су прави суверени на својим имањима и суверени у својој држави...

Пук Књаза Михајла је постао Гвоздени пук, најхрабрији пук најхрабрије војске!

Није то било доба изобиља и благостања. Живело се тешко, часно, скромно и слободно. Војска је била гладна и хлеба и слободе! Глад за слободом била је јача, тако да се тек после извојевања победе када је душа сита, и тело крепило скромном војничком порцијом.

Јунаштво одрицања подигло је славне СРБске витезове више од висина Олимпа...

Како смо им се одужили? Како исказујемо своје поштовање и захвалност?

Ондашње генерације носиле су високо подигнуту заставу слободе! Данашња генерација је високо подигла белу заставу! Срамно ћутање боли више од туђинске чизме, више од бомби 18 најјачих светских сила које су се подигле да сруше тврђаву слободарског духа и тврђаву вере у Господа.

Наша војничка грбља по страним земљама су запуштена. У Отаџбини затрављена и заборављена. Споменици СРБским див-јуна-

цима оронули ...

Патриотизам је осуђен и омаловажен. Све негативно се награђује... Највећа вредност је партијска књижица. Онај ко не припада ни једној политичкој странци има само обавезе, а никаква права. О њему нико не брине. Њега нико не штити. Пастири и вође народне су некаквог "новог" духа. Изгарају од љубави према свему туђем и страном, стиже се свога СРБског порекла и рода. Проповедају екуменизам и пацифизам ... Ништа им није свето, не бране ништа, све предају и на све пристају...

Не смемо да пристанемо на то да смо прокажена земља. Пркос пролазности у времену и непокорност људској сили, а покорност сили Божијој је вазда била водиља СРБског сељака и СРБског домаћина.

Милошћу Господњом, тихо и скоро нечујно живот живи и она слободарска, непокорена и непокорива СРБија. Тиња огањ слободе у СРБији којој срце игра у ритму Марша на Дрину. Тиња огањ слободе у СРБији која пева "Онама онамо!", која се буди уз "Востани СЕРБИЕ"

Устаје СРБија! Устаје СРБија, јер не може да живи без људског достојанства. Дуго је гушила рајетинска власт. Дуго, предуго... толико је понизила и унизила СРБски народ као да је испитивала границу његове издржљивости... А био је то народ кога је вазда одликовало појачано осећање слободе...

Знамо да наш народ дуго трпи, верујући да га Господ неће оставити због молитава наших светих предака.

Јер, овај су народ свеци водили! Свеци ће га поново повести!

Све се чешће чује јек гусала. Све се чешће пали вечна светилка у тами, а кандило праве светоотачке вере све јаче гори. Осветљава ликове светитеља које прогнаници са Косова и Метохије и из свих СРБских земаља у срцима својим носе... Духовни стојер непокорене СРБије, мученик косовско-метохијски, владика Артемије, гранитно чврсто стоји на бранику Вере и Отаџбине. Монаштво и верни народ је са њим. Окупља се, умножава. Духом снажи... Окупљени СРБи се моле Господу да мачем својим раздели Правду од неправде, Истину од лажи. Да силу људску сила Божија смени. И да васкрсне СРБство. Да отето врати.

Божији угодници у вечност стижу кроз подвиг страдања. После свих страдања и понижења поново се рађа свети занос на лицима СРБа... како је пророковао СРБски Златоусти. Пред светим заносом слободе нестаје рајетински дух.

Молимо се Господу да помогне и да Светим заносом слободе васкрсне СРБију Гвозденог пука...

У Прокупљу, 8. октобра 2012.г.
Горица Тркуља

МАНАСТИР СВЕТОГ ЂОРЂА
ЗАДУЖБИНА КРАЉА МИЛУТИНА
У СТАРОМ НАГОРИЧАЊУ КОД КУМАНОВА

ДОК НИЈЕ ИЗГРАЂЕН СПОМЕНИК НА ЗЕБРЊАКУ ПОСМРТНИ ОСТАЦИ ОКО
ЧЕТИРИ СТОТИНЕ СРБСКИХ БОРАЦА ПОГИНУЛИХ У КУМАНОВСКОЈ БИЦИ
ЧУВАНИ СУ ДВАДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА У ОВОМ МАНАСТИРУ

Другог дана Кумановске битке генерал Радомир Путник је прочитао телеграм упућен краљу Петру:

“Непријатељ је, после
упорне борбе, под нашим
притиском почео одступати
на целом фронту...”

